

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เอกสารประกอบการพิจารณา

ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ....

อ.พ. ๔/๒๕๕๑ สมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ

จัดทำโดย กลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักวิชาการ
โทร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐-๒

เรียกดูเอกสารได้ที่

www.parliament.go.th/library

ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองประพณี พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณา (อ.พ.) นี้ จัดทำขึ้นในเวลาจำกัด เพื่อให้ทันใช้ประโยชน์ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือญัตติ ที่เข้าสู่การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยรวบรวมข้อมูล สถิติ ข้อเท็จจริง บทความ ข่าวจากสื่อต่าง ๆ และ/หรือสรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นแก่สมาชิกรัฐสภา และผู้สนใจทั่วไป หากมีข้อผิดพลาดประการใด ขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

อนึ่ง เอกสารประกอบการพิจารณานี้ กลุ่มงานบริการวิชาการ ๑,๒,๓ สำนักวิชาการ เป็นผู้จัดทำ และเผยแพร่ทาง www.parliament.go.th/library ผู้ใด นำข้อความหรือส่วนหนึ่งส่วนใดในเอกสารนี้ไปลงพิมพ์ในเอกสารอื่น โปรดอ้างอิงที่มา กำกับไว้ด้วย

ต้องการรายละเอียดเพิ่มเติมโปรดติดต่อกลุ่มงานบริการวิชาการ
สำนักวิชาการ หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐ – ๗๒ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘
และ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๙

กลุ่มงานบริการวิชาการ

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารประกอบการพิจารณา

สารบัญ

	หน้า
๑. หลักการและเหตุผลแห่งร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองประพตติ พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)	๑
๒. สาระสำคัญ	๑
๓. ความเป็นมาและพัฒนาการของกรมคุ้มครองประพตติ	๓
๔. ภารกิจหลักของกรมคุ้มครองประพตติ	๑๑
๕. แผนปฏิบัติการราชการกรมคุ้มครองประพตติ	๑๓
๖. ผลงานที่สำคัญ ตุลาคม ๒๕๕๐ – พฤษภาคม ๒๕๕๑	๑๔
๗. ประโยชน์ที่สังคมได้รับจากงานตามภารกิจหลักของกรมคุ้มครองประพตติ	๒๓
๘. ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน	๒๕
๙. การสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดในงานคุ้มครองประพตติ	๓๕
๑๐. สอดส่อง	๔๓
๑๑. กระบวนการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ	๔๘
๑๒. บทความทางวิชาการ	๔๕
๑๒.๑ การทำงานบริการสังคมในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์	๔๕
๑๒.๒ การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ	๕๓

ผู้รับผิดชอบ

นางวิจิตรา วัชรภรณ์

นางสาวดวงรัตน์ เล่าหัดถพงษ์ภูริ

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ผู้อำนวยการกลุ่มงานบริการวิชาการ ๑

ผู้จัดทำและรับผิดชอบ

นายนิพัทธ์ สระนันทพงษ์

นายโชคสุข กรกิตติชัย

นายสุเทพ น้อยนารถ

นางสาวเปรมฤดี วงศ์สาคร

นิติกร ๘ ว.

วิทยากร ๕

เจ้าหน้าที่ธุรการ ๔

เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๑

๔ สิงหาคม ๒๕๕๑

หลักการและเหตุผล
แห่งร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองประพฤติ พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองประพฤติ

เหตุผล

เนื่องจากปัจจุบันกรมคุ้มครองประพฤติเป็นหน่วยงานหลักเกี่ยวกับการคุ้มครองประพฤติทั้งในชั้นการพิจารณาคดี และชั้นหลังการพิพากษาคดีของศาล ซึ่งเป็นภารกิจที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นยังมีภารกิจใหม่ในการคุ้มครองประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ผู้ได้รับการพักการลงโทษและการลดวันต้องโทษจำคุก การตรวจพิสูจน์ และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด การจัดให้มีการทำงานบริการสังคม การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การให้การสงเคราะห์ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและจะมีการคุ้มครองประพฤติชั้นก่อนการพิจารณาคดีของศาลอีกด้วย ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติภารกิจของกรมคุ้มครองประพฤติมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและมีกฎหมายรองรับภารกิจใหม่นั้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญ

ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองประพฤติ พ.ศ. .... มีสาระสำคัญดังนี้

๑. คณะกรรมการคุ้มครองประพฤติ

กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองประพฤติประกอบด้วยปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ รองปลัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งปลัดกระทรวงยุติธรรมมอบหมายเป็นรองประธานกรรมการ โดยมีหัวหน้าส่วนราชการและผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจำนวนสิบห้าคนเป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งปลัดกระทรวงยุติธรรมแต่งตั้งไม่เกินหกคน มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอความเห็นต่อ

รัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน งบประมาณ และมาตรการต่างๆ ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ การออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและนโยบายเกี่ยวกับกองทุนป้องกันอาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด รวมทั้งให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะแก่ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐและองค์กรต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารและการดำเนินงานคุมประพฤติ (ร่างมาตรา ๕ และร่างมาตรา ๖)

๒. อำนาจหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน

กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติให้ครอบคลุมภารกิจของกรมคุมประพฤติทั้งหมดนอกจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายอื่น ตลอดจนกำหนดให้มีผู้ช่วยพนักงานคุมประพฤติเพื่อช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติตามที่อธิบดีมอบหมาย และให้มีอาสาสมัครคุมประพฤติเพื่อช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติและผู้ช่วยพนักงานคุมประพฤติตามที่อธิบดีมอบหมาย โดยให้พนักงานคุมประพฤติและผู้ช่วยพนักงานคุมประพฤติเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (ร่างมาตรา ๑๑ ถึงร่างมาตรา ๑๕)

๓. การสืบเสาะและพินิจและการคุมความประพฤติ

(๑) กำหนดบุคคลผู้มีหน้าที่ส่งคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจให้ชัดเจน ทั้งกรณีการสืบเสาะและพินิจตามคำสั่งศาล พนักงานอัยการ หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ และการสืบเสาะและพินิจเพื่อประกอบการพิจารณาพักการลงโทษหรือการลดวันต้องโทษจำคุกตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ รวมทั้งกำหนดให้มีการส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกับคำสั่งเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ (ร่างมาตรา ๒๐)

(๒) กำหนดบุคคลผู้มีหน้าที่ส่งคำสั่งให้คุมความประพฤติไว้ให้ชัดเจนและกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลที่เด็กหรือเยาวชนพักอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนร้องขอ เข้าร่วมฟังคำสั่งชี้แจงจากพนักงานคุมประพฤติในกรณีที่ผู้ถูกคุมความประพฤติเป็นเด็กหรือเยาวชน เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนนั้น และได้

เพิ่มเติมให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการคุ้มครองความประพฤติไว้ในระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดเพื่อให้การปฏิบัติงานของพนักงานคุ้มครองความประพฤติเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน (ร่างมาตรา ๒๒)

(๓) กำหนดให้พนักงานคุ้มครองประพฤติจัดทำแผนการคุ้มครองประพฤติและแผนการแก้ไขฟื้นฟูให้เหมาะสมกับผู้ถูกคุ้มครองประพฤติแต่ละราย โดยให้ผู้ถูกคุ้มครองประพฤติมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนด้วย และในกรณีที่ผู้ถูกคุ้มครองประพฤติเป็นเด็กหรือเยาวชน ให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลที่เด็กหรือเยาวชนพักอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนร้องขอมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนด้วย (ร่างมาตรา ๒๓)

(๔) ในกรณีที่ผู้ถูกคุ้มครองประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดหรือพฤติการณ์เกี่ยวกับการคุ้มครองประพฤติของผู้ถูกคุ้มครองประพฤติเปลี่ยนแปลงไป ได้กำหนดให้พนักงานคุ้มครองประพฤติสามารถตรวจสอบถึงเหตุการณ์ดังกล่าว และแก้ไขฟื้นฟูเท่าที่จะสามารถกระทำได้และหากไม่อาจดำเนินการเพื่อการคุ้มครองประพฤติต่อไปได้หรือควรเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการคุ้มครองประพฤติ จึงให้รายงานต่อศาล พนักงานอัยการ หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจต่อไป (ร่างมาตรา ๒๔)

(๕) กำหนดให้ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ ผู้ถูกคุ้มครองประพฤติ และผู้ได้รับการสงเคราะห์พึงได้รับการให้ความช่วยเหลือแนะนำในด้านต่างๆ ตลอดจนการสงเคราะห์อื่นๆ ตามความจำเป็น (ร่างมาตรา ๒๕)

๔. การทำงานบริการสังคม

(๑) กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจัดให้ทำงานบริการสังคมที่เหมาะสมกับผู้ถูกคุ้มครองประพฤติ ให้สอดคล้องกับการทำงานบริการสังคมทั้ง ๒ ลักษณะ คือ (๑) กรณีที่ศาล พนักงานอัยการ หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจกำหนดในเงื่อนไขการคุ้มครองประพฤติให้ผู้ถูกคุ้มครองประพฤติทำงานบริการสังคม และ (๒) กรณีที่พนักงานคุ้มครองประพฤติเห็นว่าการให้ผู้ถูกคุ้มครองประพฤติทำงานบริการสังคมจะช่วยให้สามารถแก้ไขฟื้นฟูบุคคลนั้นได้ โดยการจัดให้ผู้ถูกคุ้มครองประพฤติทำงานบริการสังคมอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นจะต้องพิจารณาจากฐานความคิด พฤติกรรม ความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด ตลอดจนต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้

เพื่อให้งานที่จัดให้ทำมีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละราย และกำหนดให้มีการควบคุมดูแลการทำงานบริการสังคมนั้นตามความเหมาะสมด้วย (ร่างมาตรา ๒๖)

(๒) กำหนดยกเว้นมิให้องค์การเอกชนหรือบุคคลผู้ควบคุมดูแลการทำงานบริการสังคมต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว เว้นแต่เป็นความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากกรมคุมประพฤติ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอกที่เข้ามาช่วยเหลือการทำงานบริการสังคมซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายกับบุคคลอื่น มิให้ต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว (ร่างมาตรา ๒๗)

๕. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

กำหนดหลักการของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมุ่งเน้นการบรรเทาผลร้ายที่เกิดจากการกระทำความผิด โดยการชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายและชุมชน โดยให้สำนักงานคุมประพฤติ มีหน้าที่ดำเนินกระบวนการดังกล่าว นอกจากนี้ ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการ เริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หน้าที่ของผู้ประสานงานในการจัดให้มีการประชุมเพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน ลักษณะของข้อตกลง ตลอดจนการจัดให้มีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ใหม่ในกรณีที่ไม่นปฏิบัติตามข้อตกลง (ร่างมาตรา ๒๘ ถึงร่างมาตรา ๓๓)

๖. การสงเคราะห์

(๑) กำหนดให้การให้การสงเคราะห์เป็นความรับผิดชอบของรัฐ โดยการบริหารจัดการ การกำหนดมาตรฐานการสงเคราะห์ และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด (ร่างมาตรา ๓๔)

(๒) กำหนดบุคคลที่สมควรได้รับการสงเคราะห์ (ร่างมาตรา ๓๕)

(๓) กำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจในการจัดตั้งและยุบเลิกบ้านสงเคราะห์ผู้กระทำความผิด โดยให้เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม นอกจากนี้ รัฐมนตรียังมีอำนาจกำหนดให้สถานที่อื่นเป็นสถานที่เพื่อการสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดได้ และให้สำนักงานคุมประพฤติให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานตามความเหมาะสม (ร่างมาตรา ๓๖ และร่างมาตรา ๓๗)

๗. กองทุนป้องกันอาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

(๑) กำหนดให้จัดตั้งกองทุนป้องกันอาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเพื่อประโยชน์ในการป้องกันอาชญากรรม แก้ไขฟื้นฟู และสงเคราะห์ผู้กระทำผิด (ร่างมาตรา ๓๘)

(๒) กำหนดวัตถุประสงค์การใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินอื่นของกองทุน (ร่างมาตรา ๓๙)

(๓) กำหนดแหล่งที่มาของเงินและทรัพย์สินของกองทุน (ร่างมาตรา ๔๐)

(๔) กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนซึ่งประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ อธิบดีเป็นรองประธานกรรมการ โดยมีผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจำนวนสามคน โดยจะต้องเป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรม หรือการแก้ไขฟื้นฟู สองคน และการเงินหนึ่งคน มีอำนาจหน้าที่บริหารกองทุน พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ของกองทุน การบัญชี และรายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุน ต่อคณะกรรมการ ตลอดจนจัดทำงบดุลและบัญชีทำการ ส่งผู้สอบบัญชีตรวจสอบ (ร่างมาตรา ๔๑ และร่างมาตรา ๔๓)

(๕) กำหนดให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนจำนวนห้าคน ซึ่งแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านการเงิน การป้องกันอาชญากรรม หรือการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด มีอำนาจหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน รายงานผลการปฏิบัติงานของกองทุนพร้อมข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการ เรียกเอกสารหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับกองทุนจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริง เพื่อประกอบการพิจารณาประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน (ร่างมาตรา ๔๕ และร่างมาตรา ๔๗)

๘. บทกำหนดโทษ

(๑) กำหนดความผิดสำหรับบุคคลทุกคนที่ขัดขวางมิให้พนักงานคุมประพฤติปฏิบัติหน้าที่ตามร่างมาตรา ๑๒ (๑) และกำหนดอัตราโทษให้เหมาะสมเป็น

จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ร่างมาตรา ๔๘)

(๒) กำหนดความผิดสำหรับผู้ที่ไม่ยอมให้ถ้อยคำตามที่พนักงานคุมประพฤติสอบถามตามมาตรา ๑๒ (๑) หรือไม่มาพบหรือไม่ยอมให้ถ้อยคำตามมาตรา ๑๒ (๒) หรือไม่ยอมส่งพยานหลักฐานตามมาตรา ๑๒ (๓) และกำหนดอัตราโทษเป็นจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ร่างมาตรา ๔๙)

(๓) กำหนดความผิดสำหรับเจ้าพนักงานซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และได้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่น เพราะการปฏิบัติการตามตำแหน่งหน้าที่แล้วนำความลับนั้นไปเปิดเผยนอกอำนาจหน้าที่ของตน โดยประการที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น และกำหนดอัตราโทษที่เหมาะสมเป็นโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ร่างมาตรา ๕๐)

ความเป็นมาและพัฒนาการของกรมคุมประพฤติ

ความเป็นมา

การคุมประพฤติผู้กระทำผิดถือเป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนที่ใช้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีและสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นปกติ รวมทั้งถือเป็นทางเลือกหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาคriminal ในเรือนจำหรือปัญหาผู้ต้องขังในเรือนจำได้เป็นอย่างดี โดยงานคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ได้นำมาใช้ในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2521 โดยได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม และจัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติกลางขึ้น ซึ่งมีฐานะเป็นกองสังกัดอยู่ในสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ พร้อมทั้งได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 อันเป็นกฎหมายฉบับแรกที่มีบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรมและพนักงานคุมประพฤติ รวมทั้งขั้นตอนในการดำเนินงานคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่และได้เปิดสำนักงานคุมประพฤติกลางขึ้นเป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2522

ต่อมากระทรวงยุติธรรม ได้ขยายงานคุมประพฤติออกไปสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อให้ประชาชนในส่วนต่างๆ ของประเทศได้รับประโยชน์จากวิธีการคุมประพฤติได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ในที่สุดสำนักงานคุมประพฤติกลาง ได้รับการยกฐานะให้เป็นกรมคุมประพฤติ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2535 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม ไปเป็นของกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2535 และเมื่อได้มีการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 พระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ซึ่งผลจากการปฏิรูประบบราชการทำให้กรมคุมประพฤติต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างและอัตราค่าจ้างใหม่เพื่อรองรับภารกิจงานที่เพิ่มขึ้นจากการปฏิรูป กรมคุมประพฤติจึงได้แบ่งส่วนราชการออกเป็นหน่วยงานระดับกอง จำนวน 17 กอง ดังนี้ สำนักงานเลขานุการกรม กองกิจการชุมชนและบริการสังคม กองแผนงานและสารสนเทศ สำนักพัฒนาการคุมประพฤติ กองพัฒนาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร สำนักงานคุมประพฤติชลบุรี และสำนักงานคุมประพฤติภาค 1 - 9

ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 กรมคุมประพฤติได้ปรับโครงสร้างตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุมประพฤติ พ.ศ. 2551 โดยได้เปลี่ยนการบริหารงานสำนักงานคุมประพฤติในส่วนภูมิภาคเป็นการบริหารงานส่วนภูมิภาค ปัจจุบันสำนักงานคุมประพฤติที่ได้เปิดดำเนินการไปแล้ว มีทั้งในส่วนกลาง

และส่วนภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 97 สำนักงาน เป็นสำนักงานคุมประพฤติในส่วนกลาง 10 แห่ง ส่วนภูมิภาค 75 แห่ง และสาขา 12 แห่ง

จากผลการดำเนินการที่ผ่านมาตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่างานคุมประพฤติ ผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ที่ได้ดำเนินการไปแล้วนั้นช่วยสนับสนุนข้อมูลให้ศาลในการใช้ดุลยพินิจ เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างเหมาะสมและสามารถดูแลผู้กระทำผิดให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม รวมทั้งไม่มีมลทินหรือคราบติดตัว ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้าน เศรษฐกิจและสังคม สนับสนุนนโยบายของรัฐในการกระจายความเป็นธรรมไปสู่ประชาชนทั่วประเทศ ประกอบกับในภาวะที่ประเทศกำลังประสบกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ การคุมประพฤติถือว่าเป็น มาตรการสำคัญในการประหยัดงบประมาณของประเทศ เพราะหากนำผู้กระทำผิดไปคุมขังไว้ในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน ย่อมทำให้เพิ่มความแออัดและปัญหาวิกฤตผู้ต้องขังล้นเรือนจำก็จะยิ่งทวีความรุนแรง ยิ่งขึ้น รัฐบาลต้องรับภาระค่าใช้จ่ายทั้งในด้านการเลี้ยงดูผู้ต้องขังและการเพิ่มอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ของ รัฐในการควบคุมดูแล ที่สำคัญไปกว่านั้นอาจทำให้ผู้กระทำผิดในคดีเล็กน้อยมีโอกาสเข้าไปเรียนรู้ พฤติกรรมที่เป็นอาชญากรจากผู้ต้องขังด้วยกัน ซึ่งเมื่อพ้นโทษออกมาก็มีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรม ที่รุนแรงยิ่งขึ้น

จากผลสำเร็จของงานคุมประพฤติที่ผ่านมาทำให้รัฐบาลได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2544 ให้กรมคุมประพฤติเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานคุมประพฤติในทุกชั้น ได้แก่ ชั้นการชะลอการฟ้อง ชั้นการพิจารณาคดีของศาล และชั้นการพักการลงโทษ / ลดวันต้องโทษ รวมทั้ง การคุมประพฤติเด็กและเยาวชน นอกจากนั้นยังมีภารกิจใหม่ในการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังปล่อย และภายหลังพ้นการคุมความประพฤติ ทั้งนี้เพื่อให้งานคุมประพฤติสามารถนำมาใช้ได้กว้างขวางขึ้น โดย จะสามารถแก้ปัญหาคดีที่เข้ามาสู่การพิจารณาของระบบยุติธรรมจำนวนมากและปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พัฒนาการของกรมคุมประพฤติ

1 มกราคม 2500 ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันมี ผลบังคับใช้โดยมาตรา 56 – 58 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษ หรือรอการ ลงโทษผู้กระทำผิดไว้ และให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติผู้กระทำผิดนั้นด้วย แต่ ในทางปฏิบัติศาลไม่อาจใช้วิธีการดำเนินงานคุมประพฤติได้อย่างจริงจัง เนื่องจากยังไม่มีความพร้อม ทางด้านงบประมาณ บุคลากร และหน่วยงานที่จะรับผิดชอบโดยตรง จนกระทั่ง พ.ศ. 2519 รัฐบาลจึงได้ กำหนดนโยบายด้านความยุติธรรมว่า

“รัฐบาลจะจัดให้มีระบบคุมประพฤติที่ศาลพิพากษาว่า กระทำผิดอาญาบางประเภทที่ไม่เป็นภัย ต่อสังคมส่วนรวม แทนการจองจำอันเป็นการทำลายอนาคตของผู้นั้น และเป็นภาระแก่งบประมาณแผ่นดิน...”

7 สิงหาคม 2522 กระทรวงยุติธรรม ได้รับมอบหมายให้จัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติกลางและเริ่มดำเนินงานคุมประพฤติเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งปรากฏว่าการดำเนินงานคุมประพฤติได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างดีประกอบกับรัฐบาลเล็งเห็นว่าการดำเนินงานคุมประพฤติเป็นเรื่องของการกระจายความเป็นธรรม และ โอกาสทางสังคมให้แก่ประชาชน รัฐบาลจึงแถลงนโยบายต่อรัฐสภาในปี พ.ศ. 2523 ว่า

“จะขยายงานคุมประพฤติผู้กระทำผิดออกไปในส่วนภูมิภาค เพื่อปกป้องคุ้มครองและป้องกันสังคมจากอาชญากรรม และช่วยเหลือควบคุมสอดส่องผู้กระทำผิดที่ไม่ร้ายแรงให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมโดยไม่ต้องถูกจำคุก”

พ.ศ. 2524 มีการกำหนดแผนงานและโครงการในด้านการพัฒนางานคุมประพฤติ ซึ่งรวมถึงโครงการขยายงานคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ออกสู่ส่วนภูมิภาค ไว้ในแผนพัฒนาชาติและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2524 – 2529) ซึ่งโครงการนี้ได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาชาติและกระทรวงยุติธรรมทุกฉบับ จนกระทั่งกระทรวงยุติธรรมประกาศใช้แผนแม่บทศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2538 – พ.ศ. 2544) ก็ยังคงมีโครงการขยายงานคุมประพฤตินี้ ไว้เช่นเดิม

พ.ศ. 2526 เปิดดำเนินการสำนักงานคุมประพฤติในส่วนภูมิภาคเป็นครั้งแรกที่จังหวัดสมุทรปราการ ชลบุรี และเชียงใหม่

พ.ศ. 2529 เริ่มมีการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ในชุมชนในรูปแบบของอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม และมีการนำโครงการระบบไมโครฟิล์มมาใช้ในการเก็บสำนวนคดีสืบเสาะและพินิจ และสำนวนคดีควบคุมและสอดส่อง พ.ศ. 2530 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) ด้านแผนงานความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จึงกล่าวถึงงานคุมประพฤตินี้ไว้อย่างชัดเจนว่า

“จะใช้วิธีการคุมความประพฤติผู้กระทำผิดที่กระทรวงยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์ดำเนินการอยู่ เพื่อระบายความแออัดในสถานที่ควบคุมและลดภาระของรัฐบาลในการควบคุมผู้กระทำผิดและผู้ต้องขัง โดยให้ชุมชนและครอบครัวมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจและพฤติกรรมของผู้กระทำผิดและผู้ต้องขัง”

พ.ศ. 2535 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) ได้ระบุส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานคุมประพฤตินี้ว่า

“จะเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมด้านชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ การเผยแพร่ อบรมให้ความรู้ด้านการป้องกันอาชญากรรมแก่ประชาชน องค์กรชุมชน และผู้นำท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ทั้งในหน่วยงานของรัฐ กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ ผู้นำชุมชน และผู้นำท้องถิ่นเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกัน”

15 มีนาคม 2535 สำนักงานคุมประพฤติกลางได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกรมคุมประพฤติ

ปัจจุบันการดำเนินงานของกรมคุมประพฤตินี้ขยายขอบเขตครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค โดยมีสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศทั้งสิ้น 110 สำนักงาน

10 กรกฎาคม 2544 กรมคุมประพฤติยังต้องดำเนินการตามภารกิจที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายดังมีภารกิจที่ต้องดำเนินการดังนี้

1. การคุมประพฤติ
  - งานคุมประพฤติชั้นชะลอการฟ้อง
  - งานคุมประพฤติชั้นพิจารณาคดีของศาลทั้งผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่
  - งานคุมประพฤติผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ / ลดวันต้องโทษ
  - การขยายโอกาสการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษตามมาตรา 56
2. การดำเนินการตาม พ.ร.บ. ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545
3. การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังพ้นการคุมความประพฤติและภายหลังปล่อยจากกรมราชทัณฑ์ และสถานฝึกอบรมฯ (Aftercare)

8 กุมภาพันธ์ 2551 กรมคุมประพฤติ ได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างสำนักงานคุมประพฤติ จากการบริหารราชการส่วนกลาง ไปเป็นการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุมประพฤติ พ.ศ. 2551

ภารกิจหลักของกรมคุมประพฤติ

1. งานคุมประพฤติ

งานคุมประพฤติเป็นมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยวิธีการไม่ควบคุมตัว โดยการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ เพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ตามปกติ การคุมประพฤติจึงเป็นวิธีการที่เปลี่ยนแนวความคิดจากวิธีการลงโทษมาเป็นวิธีการบำบัดฟื้นฟูและจากการลงโทษจำคุกมาเป็นการเลี้ยงโทษจำคุก โดยมีพนักงานคุมประพฤติคอยดูแลช่วยเหลือให้บุคคลดังกล่าว แก้ไขปรับปรุงนิสัย และความประพฤติของตนภายใต้การช่วยเหลือของชุมชนโดยแบ่งงานคุมประพฤติออกได้ดังนี้

- งานคุมประพฤติผู้ใหญ่
- งานคุมประพฤติเด็กและเยาวชน
- งานคุมประพฤติผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก

2. งานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับรักษา

ปัญหาเสพติดในประเทศไทย เป็นปัญหาวิกฤต ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และคุณภาพประชากร โดยเฉพาะปัญหาจำนวนผู้เสพยาเสพติดที่มีจำนวนสูงขึ้น และแพร่ระบาดไปยังกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติ รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายสำคัญเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาคาจรแพร่ระบาดของยาเสพติดโดยใช้หลัก "การป้องกัน นำหน้าการปราบปราม ผู้เสพต้องได้รับการรักษา และผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษอย่างเด็ดขาด" จากนโยบายดังกล่าวถือว่าผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ป่วยมิใช่อาชญากรจึงต้องได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างทั่วถึง จึงมีแนวคิดให้มีระบบการบังคับบำบัดขึ้น โดยกรมคุมประพฤติเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 โดยมีงานหลักๆ ดังต่อไปนี้

- การตรวจพิสูจน์
- การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

3. งานสงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยข

การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยหรือภายหลังพ้นการคุมความประพฤติ เป็นหน้าที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งของกรมคุมประพฤติ นอกจากการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีแล้ว ยังต้องให้การสงเคราะห์ควบคู่ไปด้วยเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้กระทำผิดซึ่งอาจมีปัญหาในการปรับตัวในการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมตามปกติ ให้สามารถทำงานเลี้ยงตนเองได้ไม่เป็นภาระต่อสังคม หรือการให้ความช่วยเหลือด้านอื่นตามความจำเป็น เพื่อให้ช่วยเหลือให้ผู้กระทำผิดสามารถช่วยเหลือตนเองและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

4. งานยุติธรรมชุมชน

เป็นการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ "ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม" ของกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกระทรวงยุติธรรมในฐานะที่เป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและพัฒนาขึ้นเป็นผู้ประสานงานยุติธรรมชุมชน โดยมีบทบาทหน้าที่ในด้านต่าง ๆ เช่น การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน การระงับ ข้อพิพาทในชุมชน เป็นต้น ด้วยการอบรมให้ประชาชนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิเสรีภาพ บทบาทภารกิจต่าง ๆ ของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรการและกลไกการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด เกิดความร่วมมือกันในบรรดาสมาชิกจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้นในชุมชน และช่องทางในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาชน เพื่อช่วยกันผดุงความยุติธรรม ต่อต้านความไม่เป็นธรรมและเสริมสร้างความสงบสุขมั่นคงแก่ชุมชนและประเทศชาติ

แผนปฏิบัติการการกรมคุมประพฤติ

แผนปฏิบัติการการกรมคุมประพฤติ เป็นแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ 4 ปี พ.ศ. 2551 - 2554 ของกระทรวงยุติธรรม และสอดคล้องกับแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2551 - 2554 ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการที่มุ่งไปสู่การพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้เป็นโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามนโยบายรัฐบาลให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

โดยประกอบด้วย 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างความเสมอภาคในสังคมไทย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างหลักนิติธรรมในระบบงานยุติธรรมและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างความเป็นธรรมทางสังคม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบยุติธรรมทางเลือกและพัฒนาความร่วมมือในงานยุติธรรม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบงานยุติธรรมตามหลักธรรมาภิบาล

ผลงานที่สำคัญ ตุลาคม ๒๕๕๐ – พฤษภาคม ๒๕๕๑

1. งานคุมประพฤติ

1.1 งานสืบเสาะและพินิจ เป็นกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติและภูมิหลังทางสังคม รวมทั้งพฤติการณ์คดีของผู้กระทำผิด แล้วนำข้อเท็จจริงที่ได้มาประมวล วิเคราะห์ ทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นเกี่ยวกับมาตรการการลงโทษที่เหมาะสม การแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละราย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมเป็นสำคัญ

ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ จำนวนผู้ที่ได้รับการสืบเสาะและพินิจไม่ต่ำกว่า 70,000 ราย

ผลการดำเนินงาน

ดำเนินการสืบเสาะและพินิจ จำนวน 52,907 คดี จำแนกตามกลุ่มภารกิจได้ดังนี้

คุมประพฤติผู้ใหญ่ (ตามมาตรา 56)	จำนวน 31,999 คดี
พักการลงโทษ	จำนวน 5,431 คดี
ลดวันต้องโทษ	จำนวน 15,477 คดี

ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ : ความสอดคล้องของคำพิพากษา/วินิจฉัยกับความเห็นของพนักงานคุมประพฤติในการสืบเสาะและพินิจไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70

ผลงานเชิงคุณภาพ : ความสอดคล้องของคำพิพากษา/วินิจฉัยกับความเห็นของพนักงานคุมประพฤติในการสืบเสาะและพินิจ ร้อยละ 82.89 (ต.ค. 50 – พ.ค. 51)

1.2 งานควบคุมและสอดส่อง เป็นกระบวนการในการติดตาม ควบคุม สอดส่อง ดูแลให้คำแนะนำและช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้กระทำผิดให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมความประพฤติและช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมเป็นปกติสุข

ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ : จำนวนผู้ที่ได้รับการควบคุมและสอดส่องไม่ต่ำกว่า 130,000 ราย

ผลการดำเนินงาน

ดำเนินการควบคุมและสอดส่อง

<u>คดีรับใหม่</u>	จำนวน 86,168 คดี
- คุมประพฤติผู้ใหญ่ (ตามมาตรา 56)	จำนวน 62,865 คดี
- พักการลงโทษ	จำนวน 1,375 คดี
- ลดวันต้องโทษ	จำนวน 7,908 คดี
- เด็กและเยาวชน	จำนวน 14,020 คดี
<u>คดีเสร็จสิ้นไป</u> (ต.ค. 50 – พ.ค. 51)	จำนวน 83,318 คดี
- คุมประพฤติผู้ใหญ่ (ตามมาตรา 56)	จำนวน 57,839 คดี
- พักการลงโทษ	จำนวน 3,757 คดี
- ลดวันต้องโทษ	จำนวน 9,871 คดี
- เด็กและเยาวชน	จำนวน 11,851 คดี

โดยแบ่งออกเป็น

- พันธุ์ประพาศิตด้วยดี จำนวน 76,447 คติ
(ร้อยละ 91.75)
- พันธุ์ประพาศิตโดยผิดเงื่อนไข จำนวน 6,871 คติ
(ร้อยละ 8.25)

คิตีที่อยู่ระหว่างคุมความประพาศิต (ต.ค. 50 – เม.ย.51) จำนวน 159,813 คติ

- คุมประพาศิตผู้ใหญ่ (ตามมาตรา 56) จำนวน 117,580 คติ
- พักการลงโทษ จำนวน 2,773 คติ
- ลดวันต้องโทษ จำนวน 6,688 คติ
- เด็กและเยาวชน จำนวน 32,772 คติ

ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ : ผู้ที่ผ่านการควบคุมและสอดส่องและแก้ไขฟื้นฟูแล้ว กลับมากระทำผิดซ้ำไม่เกินร้อยละ 30

ผลงานเชิงคุณภาพ : พบว่าผู้ที่ผ่านการควบคุมและสอดส่องและแก้ไขฟื้นฟูแล้ว กลับมากระทำผิดซ้ำร้อยละ 15.30

1.3 งานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (ต.ค. 50 – พ.ค. 51)

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เป็นส่วนหนึ่งของงานควบคุมและสอดส่อง โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล ซึ่งมีการวิเคราะห์สภาพปัญหา / ความต้องการ รวมทั้งสภาพความจำเป็นตามฐานความผิด หรือสาเหตุแห่งการกระทำผิดนั้นๆ และวางแผนแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแต่ละรายว่าควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างไรเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก วิธีการหลักๆ ที่นำมาใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด คือ การใช้วิธีการทางจิตวิทยา เช่น การให้คำปรึกษาทั้งรายบุคคลและครอบครัว, การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม, การอบรมให้ความรู้และฝึกทักษะต่างๆ ตามสภาพปัญหาและความจำเป็น, การจัดให้เข้าค่ายจริยธรรม, การบรรพชาและอุปสมบท, การจัดให้ทำงานบริการสังคม เป็นต้น รวมทั้งการให้การสงเคราะห์ด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ อย่างปกติสุข เช่น การให้ยืมทุนประกอบอาชีพ , การสงเคราะห์คำรักษาพยาบาล

ผลการดำเนินงาน ดำเนินการจัดกิจกรรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด จำนวน 116,333 ราย ดังนี้

การอบรมผู้ถูกคุมความประพาศิต	จำนวน 33,726 ราย
การอบรมธรรมะ	จำนวน 16,149 ราย
การจัดค่ายจริยธรรม	จำนวน 2,941 ราย
การบรรพชา อุปสมบท	จำนวน 903 ราย
การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม	จำนวน 11,536 ราย
การจัดค่ายยาเสพติด	จำนวน 1,710 ราย
การจัดกิจกรรมอื่นๆ	จำนวน 49,368 ราย

1.4 งานสงเคราะห์ผู้กระทำผิด เป็นการช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดที่อยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติให้สามารถช่วยเหลือตนเองและดำรงตนอยู่ในสังคมได้ (ต.ค. 50 - พ.ค. 51)

ผลการดำเนินงาน ดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด จำนวน 42,081 ราย ดังนี้

ให้การศึกษา	จำนวน	167	ราย
การจัดหางาน	จำนวน	113	ราย
การฝึกอาชีพ	จำนวน	830	ราย
การให้ยืมทุนประกอบอาชีพ	จำนวน	10	ราย
สงเคราะห์ค่าอาหาร	จำนวน	23,774	ราย
สงเคราะห์ค่าพาหนะ	จำนวน	16,138	ราย
การรักษาพยาบาล	จำนวน	111	ราย
ค่ายั้งชีพ	จำนวน	862	ราย
การให้ทุนประกอบอาชีพ	จำนวน	73	ราย
การประกันตัวจำเลย	จำนวน	3	ราย

1.5 การบริการสังคม เพื่อให้ผู้กระทำผิดสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขการทำงานบริการสังคมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

ผลการดำเนินงาน (ต.ค. 50 - พ.ค. 51)

จัดให้ผู้ถูกคุมความประพฤติทำงานบริการสังคมแบบกลุ่ม	จำนวน	72,608	ราย
จัดให้ผู้ถูกคุมความประพฤติทำงานบริการสังคมครบตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด	จำนวน	55,650	ราย

1.6 การบริการสังคมแทนค่าปรับ เป็นการให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30, 30/1, 30/2 และ 30/3 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2546

ผลการดำเนินงาน (ต.ค. 50 - พ.ค. 51)

ศาลมีคำสั่งให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ	จำนวน	1,065	ราย
--	-------	-------	-----

1.7 งานอาสาสมัครคุมประพฤติ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนการปฏิบัติงานคุมประพฤติ

ผลการดำเนินงาน (ต.ค. 50 - พ.ค. 51)

จำนวนอาสาสมัครคุมประพฤติ	9,439	คน	
การประชุม อ.ส.ค. ระดับจังหวัด	788	ครั้ง	6,918 ราย
อาสาสมัครคุมประพฤติช่วยปฏิบัติงานด้านคดี			
- คดีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56	4,958	ราย	8,364 คดี
- คดีคุมความประพฤติเด็กและเยาวชน	1,638	ราย	2,601 คดี

- คดีสืบเสาะข้อเท็จจริงก่อนการพิจารณาพักการลงโทษ/ลดวันต้องโทษ	402	ราย	841	คดี
- คดีคุ้มครองประพฤตินในการพักการลงโทษ/ลดวันต้องโทษ	493	ราย	741	คดี
- คดีฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตาม พ.ร.บ. ฟื้นฟูฯ	1,999	ราย	3,382	คดี
- คดีติดตามผลผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพ ตาม พ.ร.บ. ฟื้นฟูฯ	714	ราย	953	คดี
อาสาสมัครคุมประพฤติเข้าร่วมกิจกรรมที่สำนักงานจัด	1,011	ครั้ง	4,089	ราย
อาสาสมัครคุมประพฤติช่วยงานในสำนักงาน	1,537	ครั้ง	1,235	ราย
การปฏิบัติงานอื่นๆ	1,257	ครั้ง	2,103	ราย
ค่าพาหนะทำคดีแก่อาสาสมัครคุมประพฤติ	5,557	ราย	1,825,929	บาท
ค่าใช้จ่ายในการประชุม อ.ส.ค.	3,992	ราย	545,212	บาท

2. งานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับรักษา (ด.ค. 50 – พ.ค. 51)

2.1 การตรวจพิสูจน์ เป็นการแสวงหาและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ การประมวลข้อเท็จจริงทางกาย จิตใจ และสังคมว่า ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดหรือไม่

ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ : จำนวนผู้ที่ไม่รับการตรวจพิสูจน์ไม่ต่ำกว่า 34,000 ราย

ผลการดำเนินงาน

ดำเนินการตรวจพิสูจน์ จำนวน 57,716 ราย

2.2 การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นการบำบัดการติดยาเสพติดและฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติด รวมตลอดถึงการรักษาสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ซึ่งเสพยาเสพติดให้กลับคืนสู่สภาพปกติ

ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ : จำนวนผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไม่ต่ำกว่า 30,000 ราย

ผลการดำเนินงาน

ดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับรักษา จำนวน 48,287 ราย

- การฟื้นฟูฯ แบบควบคุมตัว จำนวน 11,714 ราย

- การฟื้นฟูฯ แบบไม่ควบคุมตัว จำนวน 36,573 ราย

ผลการฟื้นฟูเสร็จสิ้นไป (ด.ค. 50 – เม.ย. 51) จำนวน 20,696 ราย

โดย ผลการฟื้นฟูเป็นที่พอใจ จำนวน 14,992 ราย

(คิดเป็นร้อยละ 83.92)

ส่งตัวคืนอัยการ จำนวน 2,873 ราย

(คิดเป็นร้อยละ 16.08)

จำหน่ายคดี จำนวน 2,831 ราย

ผลงานเชิงคุณภาพ : พบว่าผู้ผ่านการฟื้นฟูฯ กลับมาเสพยา ร้อยละ 10.10 (จากเป้าหมายไม่เกินร้อยละ 50)

3 งานสงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยหรือภายหลังพ้นการคุมความประพฤติ เพื่อ สงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยหรือภายหลังพ้นการคุมความประพฤติ ให้สามารถช่วยเหลือตนเองและดำรงตนอยู่ในสังคมได้

ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ : จำนวนผู้ที่ได้รับการสงเคราะห์ภายหลังปล่อยหรือภายหลังพ้นการคุมความประพฤติไม่ต่ำกว่า 11,800 ราย

ผลการดำเนินงาน ดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยหรือภายหลังพ้นการคุมความประพฤติ จำนวน 17,670 ราย ดังนี้ (ต.ค. 50 – พ.ค. 51)

ให้การศึกษา	จำนวน	60	ราย
การจัดหางาน	จำนวน	123	ราย
การฝึกอาชีพ	จำนวน	92	ราย
การให้ยืมทุนประกอบอาชีพ	จำนวน	124	ราย
สงเคราะห์ค่าอาหาร	จำนวน	7,918	ราย
สงเคราะห์ค่าพาหนะ	จำนวน	8,696	ราย
การรักษาพยาบาล	จำนวน	13	ราย
ค่ายังชีพ	จำนวน	587	ราย
การให้ทุนประกอบอาชีพ	จำนวน	57	ราย

ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ : ผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยหรือภายหลังพ้นการคุมความประพฤติได้รับการสงเคราะห์ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 80

ผลงานเชิงคุณภาพ : ผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยหรือภายหลังพ้นการคุมความประพฤติได้รับการสงเคราะห์ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็น ร้อยละ 93.75

4. โครงการเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

เป็นการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม” ของกระทรวงยุติธรรมเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกระทรวงยุติธรรมในฐานะที่เป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและพัฒนาขึ้นเป็นผู้ประสานงานยุติธรรมชุมชน โดยมีบทบาทหน้าที่ในด้านต่าง ๆ เช่น การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน การระงับข้อพิพาทในชุมชน เป็นต้น ด้วยการอบรมให้ประชาชนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิเสรีภาพ บทบาทภารกิจต่าง ๆ ของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรการและกลไกการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด เกิดความรวมตัวกันในบรรดาสมาชิกจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้นในชุมชน และช่องทางในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาชน

เพื่อช่วยกันผดุงความยุติธรรม ต่อต้านความไม่เป็นธรรมและเสริมสร้างความสงบสุขมั่นคงแก่ชุมชน และประเทศชาติต่อไป

ผลการดำเนินงาน (ต.ค. 50 – พ.ค. 51)

1. การอบรมเครือข่ายยุติธรรมชุมชน : มีการอบรมเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จำนวน 7,300 คน ตามรายละเอียดดังนี้
  - 1.1 การอบรมเครือข่ายยุติธรรมชุมชนใหม่ มีผู้เข้าร่วมจำนวน 5,002 ราย จากเป้าหมาย 10,000 ราย
  - 1.2 การอบรมพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชน มีผู้เข้าร่วมจำนวน 968 ราย จากเป้าหมาย 8,500 ราย
  - 1.3 การอบรมผู้ประสานเครือข่ายยุติธรรมชุมชน มีผู้ร่วมจำนวน 1,248 ราย จากเป้าหมาย 4,050 ราย
  - 1.4 การสัมมนาเครือข่ายจำนวน มีผู้เข้าร่วม 82 ราย จากเป้าหมาย 8,500 ราย
2. การเปิดดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน : มีการเปิดศูนย์ยุติธรรมชุมชน จำนวน 44 ศูนย์ ตามรายละเอียดดังนี้
  - 2.1 ในปีงบประมาณ 2551 (ถึงพฤษภาคม 2551) มีการเปิดศูนย์ยุติธรรมชุมชนทั้งสิ้น จำนวน 44 ศูนย์

5. โครงการเสริมสร้างความยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในขณะนี้ ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงอันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและเหตุแห่งปัญหา และรัฐบาลกำลังหาสาเหตุอยู่ว่าปัญหาแท้จริงของสถานการณ์ความรุนแรงต่าง ๆ มีปัญหาใดเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาได้ตรงจุด เพื่อคลี่คลายสถานการณ์ลดความรุนแรงให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความสงบสุข มีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินมีปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ดี ไม่ว่าจะเป็นด้านการประกอบอาชีพ ความปลอดภัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี เพื่อให้เกิดความสงบสุขดังกล่าว รัฐจำเป็นต้องมีการทำงานโดยต้องอาศัยยุทธศาสตร์การวางแผนการดำเนินงานของทุกส่วนราชการให้ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของตน และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจจากประชาชนในพื้นที่ ให้ เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามันที่รุนแรงที่เกิดขึ้น โดยให้ประชาชนตระหนักในพลังของตน กระทรวงยุติธรรมซึ่งมีหน้าที่หลักในการอำนวยความยุติธรรม กรมคุมประพฤติ ซึ่งสังกัดกระทรวงยุติธรรม ตระหนักถึงความจำเป็นดังกล่าว และด้วยความพร้อมและศักยภาพของกรมคุมประพฤติที่มีอยู่จึงเห็นสมควรให้มีโครงการเสริมสร้างความยุติธรรมในชุมชน โดยมีการดำเนินงานเป็น 2 ส่วน ซึ่ง การดำเนินงานดังกล่าว คือ

5.1 การจัดช่องทางในการร้องทุกข์เมื่อประชาชนมีปัญหาความขัดแย้งและหรือได้รับความไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและ

5.2 ให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐกับประชาชนภายใต้เครือข่ายยุติธรรมชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะการทำงานที่ตรงกับนโยบายของรัฐที่มุ่งเน้นในการทำงานร่วมกับประชาชน ให้ประชาชน / ชุมชนและรัฐทำงานร่วมกัน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการใช้พลังประชาชน โดยมีรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือเพราะรัฐต้องตระหนักว่าประชาชนเป็นผู้รู้ดีที่สุดว่าตนต้องการอะไร และต้องให้ประชาชนรู้ว่าการอยู่ร่วมกันในสังคม จำเป็นต้องมีการเคารพกฎ กติกา อะไรบ้าง ให้ประชาชนได้ตระหนักในสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย มีศักยภาพในการทำงานร่วมกับรัฐในการแก้ไขปัญหาในชุมชนภายใต้หลักการกระบวนการยุติธรรมชุมชน

ผลการดำเนินงาน

1. มีศูนย์ธรรมชุมชนในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ จำนวน 61 แห่ง
2. การอบรมเครือข่ายยุติธรรมชุมชนใหม่ มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 891 ราย จากเป้าหมายจำนวน 700 ราย
3. การจัดอบรมผู้ประสานงานยุติธรรมชุมชน มีผู้เข้าร่วมจำนวน 537 ราย จาก เป้าหมาย 500 ราย
4. อบรมพัฒนาศักยภาพเครือข่ายฯ มีผู้เข้าร่วมจำนวน 677 ราย จากเป้าหมาย 700 ราย
5. การสัมมนาเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ผู้เข้าร่วมจำนวน 825 ราย จากเป้าหมาย 1,400 ราย
6. มีการรับเรื่องราวร้องทุกข์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 275 เรื่อง

6. การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในงานคุมประพฤติ

6.1 โครงการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในปีงบประมาณ 2551 มีผลการดำเนินงานดังนี้

1. คดีที่มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ จำนวน 1,402 คดีและสามารถบรรลุผลสำเร็จ จำนวน 1,300 คดี คิดเป็นร้อยละ 92.72 (ค.ค. 50 – พ.ค. 51)

6.2 โครงการครอบครัวสมานฉันท์เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

เป็นโครงการที่นำแนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาผนวกกับช่องทางของกฎหมายและสหวิทยาการในการแก้ไขฟื้นฟู มาเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำ ความรุนแรงและช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง ซึ่งกรมคุมประพฤติได้มีการประสานงานกับหน่วยงานภาคี ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร โรงพยาบาลรามาริบัติ สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง เป็นต้น ดำเนินโครงการทดลอง ภายใต้ชื่อโครงการนำร่องการใช้กระบวนการครอบครัวสมานฉันท์ เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเชิงบูรณาการ ดำเนินการในเขตกรุงเทพมหานคร เฉพาะพื้นที่ในความรับผิดชอบของกองบังคับการตำรวจนครบาล 2,4 และ 7 โดยมีหน่วยงานภาคีในพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานคุมประพฤติในพื้นที่ 5 แห่ง สถานีตำรวจนครบาล สังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล ทั้ง 3 กอง โรงพยาบาลรามาริบัติ โรงพยาบาล

และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสังกัดกรุงเทพมหานคร สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี (บ้านพักฉุกเฉิน) และมูลนิธิเพื่อนหญิง ซึ่งได้มีการดำเนินการมาตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2548

โครงการดังกล่าวจะมีผลเชิงนโยบายที่สำคัญต่อการพัฒนางานคุ้มครองประพฤติกุมประพฤติกุมและการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ดังนี้

1. เป็นการทดลองนำพนักงานคุ้มครองประพฤติกุมและระบบงานคุ้มครองประพฤติกุมมาใช้ในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยอาศัยโอกาสตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 122 (2) ที่กำหนดว่าพนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนในกรณีเมื่อผู้เสียหายขอความช่วยเหลือ แต่ไม่ยอมรับข้อเท็จจริงตามระเบียบ ฯลฯ ก็ได้ ซึ่งจะเปิดโอกาสให้พนักงานคุ้มครองประพฤติกุม และทีมสหวิชาชีพได้เข้าไปร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในคดีที่การดำเนินคดีต่อไปอาจจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เช่น คดีความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้ถือเป็นการพัฒนารูปแบบการผันคดีบางประเภทออกจากกระบวนการยุติธรรมหลัก (Diversion) อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งอาจนำมาใช้ต่อไปในอนาคต

2. เป็นการทดลองใช้แนวทางการประชุมประสานสัมพันธ์ภาพระหว่างเหยื่อผู้กระทำผิด (Victim – Offender Mediation) โดยมีพนักงานคุ้มครองประพฤติกุมเป็นผู้ประสานงาน ซึ่งเป็นรูปแบบการสร้างความปลอดภัยระหว่างคู่กรณีรูปแบบหนึ่งที่กรมคุ้มครองประพฤติกุมได้นำมาใช้ใน “โครงการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในงานคุ้มครองประพฤติกุม” ซึ่งผลการดำเนินงานในโครงการครอบครัวสมานฉันท์นี้จะช่วยรองรับการดำเนินงานของกรมคุ้มครองประพฤติกุมตามร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้อง

3. เป็นการสร้างศักยภาพและความพร้อมของหน่วยงานภาคีที่จะร่วมแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทั้งของผู้ถูกทำร้ายและผู้กระทำผิดอย่างครบวงจร ซึ่งสามารถรองรับการดำเนินงานตามร่างพระราชบัญญัติการขจัดความรุนแรงในครอบครัวของรัฐบาลได้ด้วย

สรุปผลการดำเนินการ

จากการดำเนินโครงการครอบครัวสมานฉันท์เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2548 – 31 พฤษภาคม 2551 ปรากฏว่ามีผู้ถูกกระทำความรุนแรงจากคู่สมรส สนใจเข้าร่วมโครงการรวม 41 ราย ผลการดำเนินงานเป็นดังนี้

- มีการดำเนินงานตามกระบวนการครอบครัวสมานฉันท์ครบขั้นตอนและทำข้อตกลงร่วมกันได้ จำนวน 12 ราย
- ผู้กระทำความรุนแรงขอถอนความประสงค์ในการเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 20 ราย
- ผู้กระทำความรุนแรงไม่ประสงค์เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 4 ราย
- ผู้กระทำความรุนแรงแจ้งความร้องทุกข์ไว้ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ และมีการดำเนินคดีแล้ว จำนวน 1 ราย
- ภายหลังจากคู่กรณีได้รับคำปรึกษาเบื้องต้น จากผู้ประสานงานโครงการแล้ว สามารถปรับความเข้าใจกันได้และกลับไปอยู่กินร่วมกันปกติ ก่อนถึงกำหนดนัดประชุมประสานสัมพันธ์ภาพ จำนวน 2 ราย
- ผู้กระทำความรุนแรงได้ถึงแก่กรรมด้วยพิษสุราเรื้อรังก่อนถึงวันนัดเข้ากระบวนการ จำนวน 1 ราย
- อยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน - ราย
- ปรับตัวดีขึ้นและไม่ต้องการเข้าร่วมประชุม จำนวน 1 ราย

7. การพัฒนากฎหมาย กรมคุมประพฤติได้ดำเนินการ ดังนี้

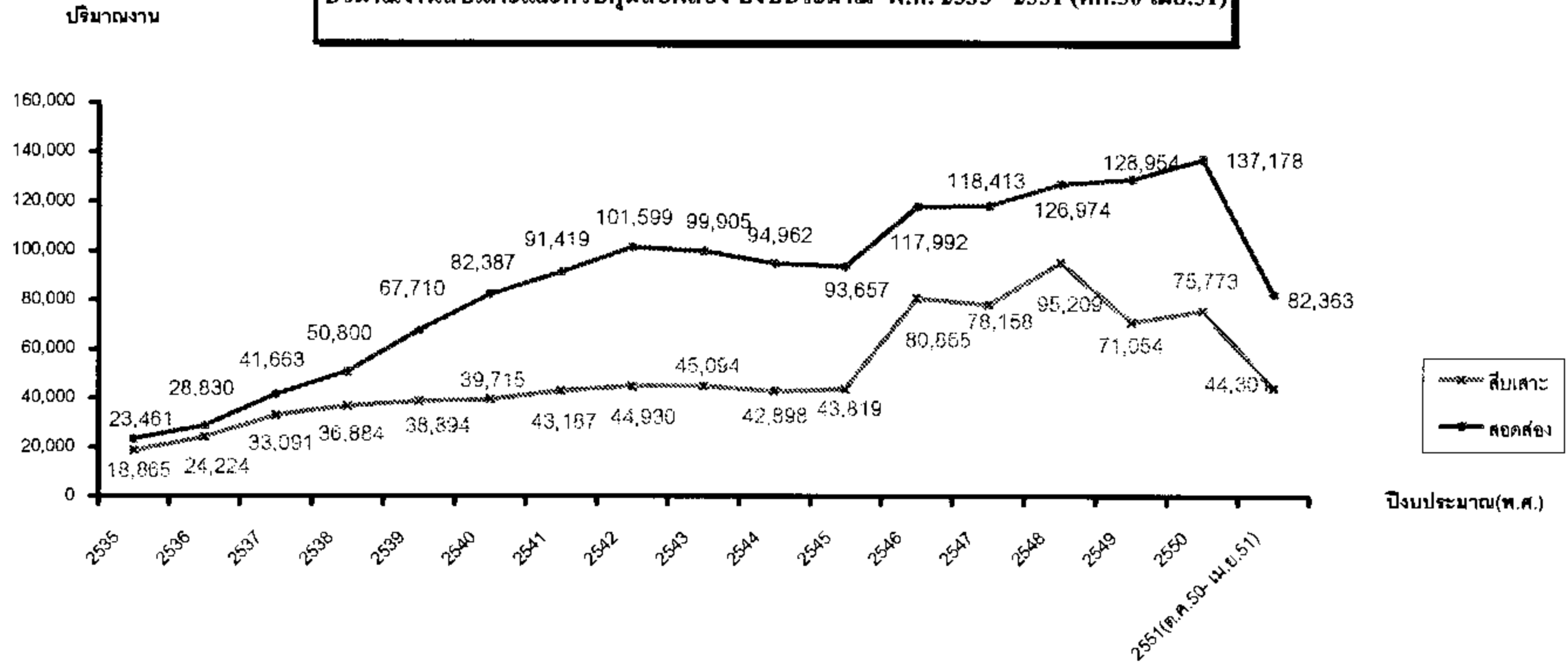
7.1. ร่างพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ..... อยู่ในระหว่างการพิจารณาของคณะอนุกรรมการดำเนินกิจการของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อนำเสนอเข้าสู่วาระการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ซึ่งจะเริ่มต้นในวันที่ 1 สิงหาคม 2551

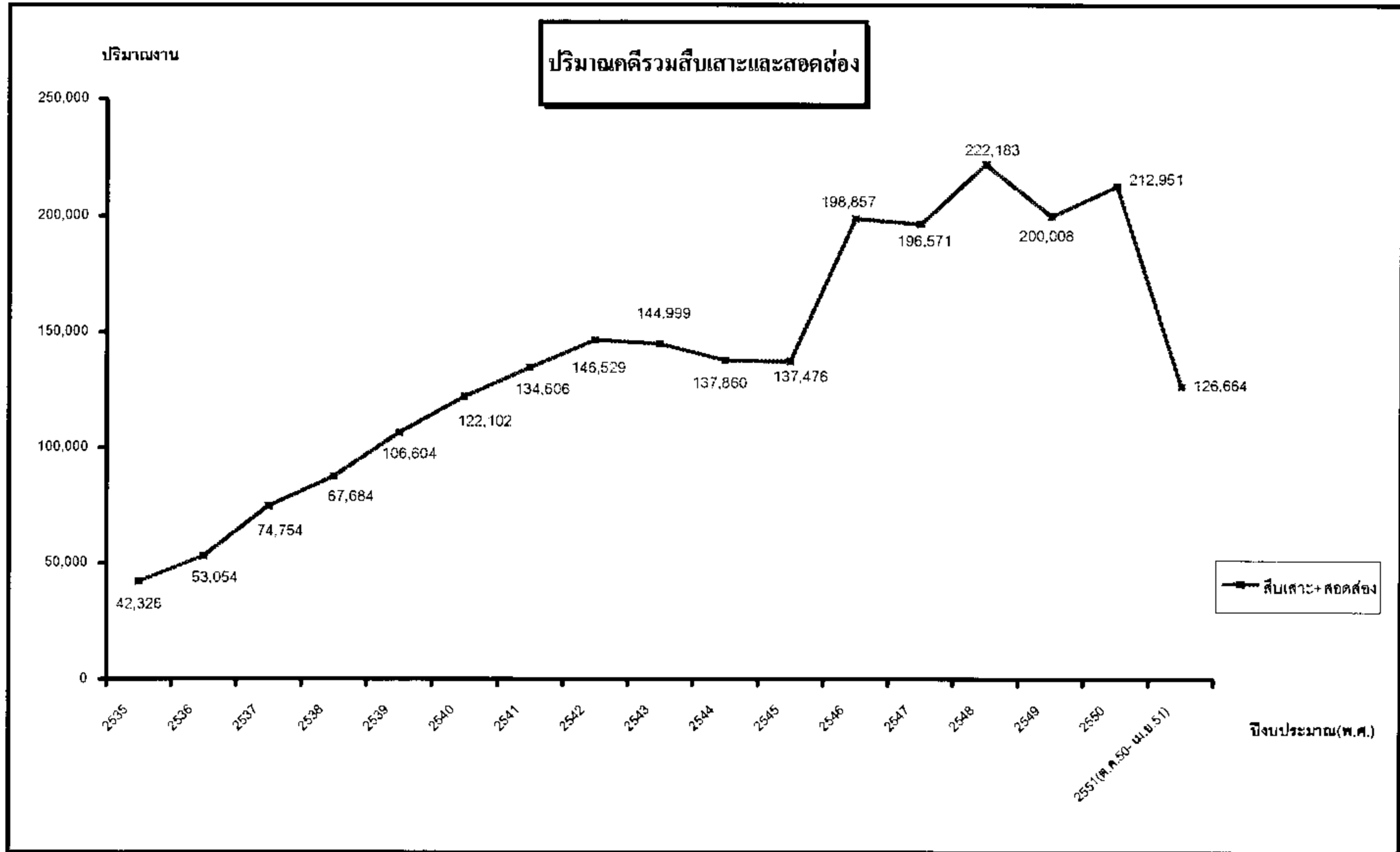
7.2. ร่างพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด (ฉบับที่..) พ.ศ..... คณะกรรมการกฤษฎีกาได้ตรวจพิจารณาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขณะนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

7.3. กฎกระทรวงฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2550) ออกความความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 13 ก ลงวันที่ 17 มกราคม 2551

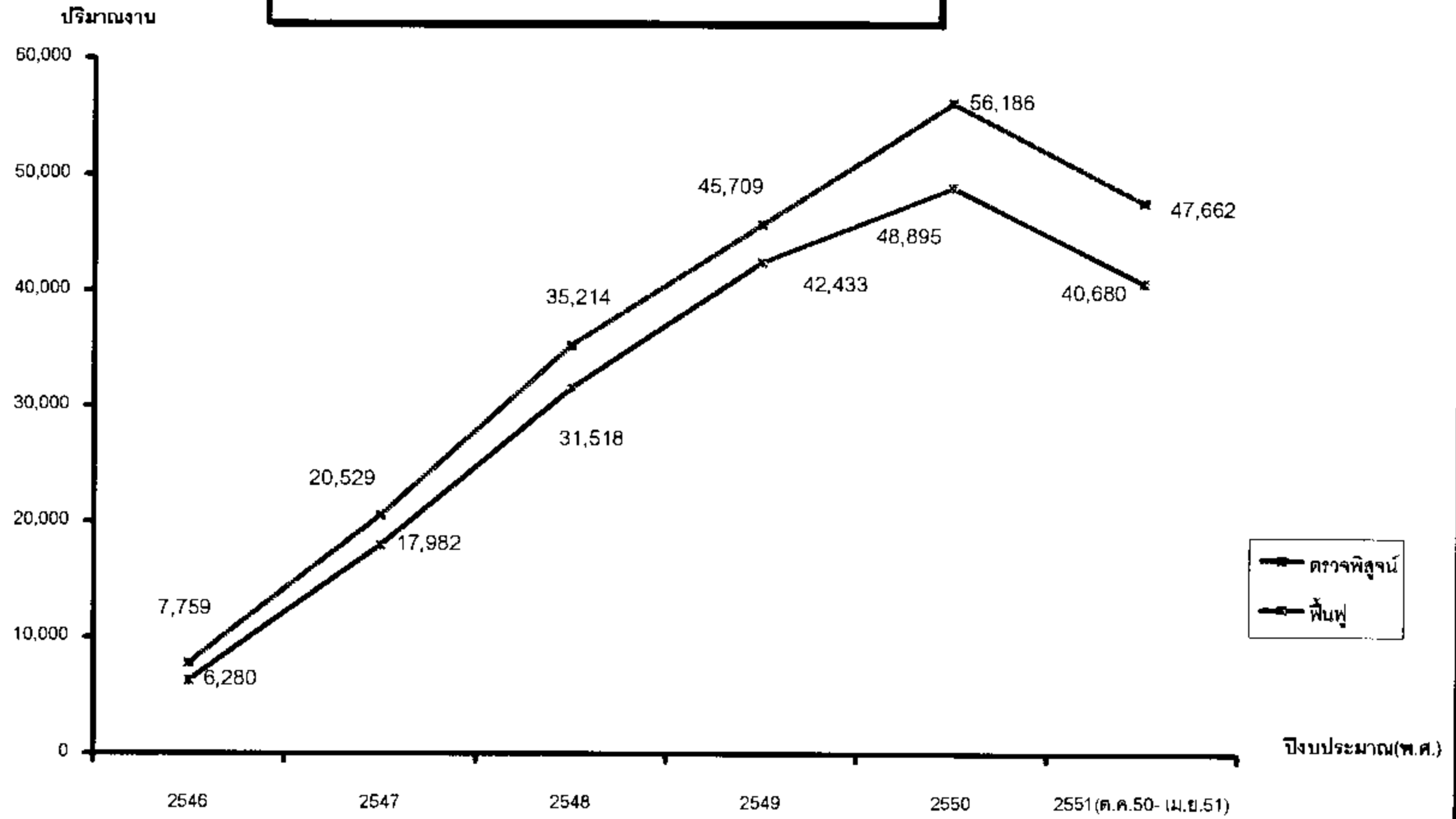
7.4. กรมคุมประพฤติได้จัดทำโครงการจัดระบบกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้เป็นฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์และเผยแพร่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นโครงการตามแผนพัฒนากฎหมายของกรมคุมประพฤติ และเป็นตัวชี้วัดที่ 13.2 ระดับความสำเร็จของร้อยละด่งนำหน้าหน้าของการดำเนินการตามแผนพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินการนำข้อมูลกฎหมายและอนุบัญญัติที่แปลงเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบข้อความแล้วนำเข้าสู่ฐานข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ซึ่งขั้นตอนต่อไปคือการพัฒนาหรือจัดหาระบบหรือเครื่องมือสืบค้นข้อมูล คาดว่าจะแล้วเสร็จภายในเดือนกรกฎาคม 2551 ทั้งนี้ การดำเนินการตามตัวชี้วัดเป็นไปตามแผนการดำเนินการที่กำหนดไว้

ปริมาณงานสืบเสาะและควบคุมสอดส่อง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2535 - 2551 (ตค.50-เมษ.51)

ปริมาณงาน ตาม พ.ร.บ.ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545
 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 - 2551 (ต.ค.50-เม.ย.51)

๒๖
ปริมาณงาน อัตราค่าจ้าง และงบประมาณ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2535 - 2551

ปีงบประมาณ	ปริมาณงาน							อัตราค่าจ้าง				งบประมาณ
	งานคุมประพฤติ				พ.ร.บ. ฟื้นฟูฯ		รวม	ข้าราชการ	ลูกจ้างประจำ	ลูกจ้างชั่วคราว/ พนักงาน ราชการ	รวม	
	สืบเสาะ	สอดส่อง	สงเคราะห์ ภายหลังปล่อย	บริการสังคม แทนค่าปรับ	ตรวจพิสูจน์	ฟื้นฟู						
2535	18,865	23,461					42,326	656	77	626	1,359	48,255,500
2536	24,224	28,830					53,054	656	77	749	1,482	110,804,700
2537	33,091	41,663					74,754	736	77	812	1,625	129,036,800
2538	36,884	50,800					87,684	816	304	812	1,932	146,610,000
2539	38,894	67,710					106,604	823	304	850	1,977	199,873,000
2540	39,715	82,387					122,102	823	304	850	1,977	279,108,300
2541	43,187	91,419					134,606	961	333	914	2,208	251,126,800
2542	44,930	101,599					146,529	961	333	1,942	3,236	237,288,800
2543	45,094	99,905					144,999	961	333	1,942	3,236	385,154,700
2544	42,898	94,962					137,860	958	286	992	2,236	487,422,500
2545	43,819	93,657					137,476	1,511	283	1,589	3,383	441,845,700
2546	80,865	117,992		1,057	7,759	6,280	213,953	1,555	277	1,789	3,621	515,537,600
2547	78,158	118,413	12,171	846	20,529	17,982	248,099	1,533	273	1,903	3,709	818,204,600
2548	95,209	126,974	19,586	964	35,214	31,518	309,465	1,533	270	1,949	3,752	735,128,700
2549	71,054	128,954	24,187	822	45,709	42,433	313,159	1,533	268	1,947	3,748	883,939,200
2550	75,773	137,178	17,979	1,336	56,186	48,895	337,347	1,529	265	1,947	3,741	1,208,945,400
2551(ต.ค.50- เม.ย.51)	44,301	82,363	16,154	965	47,662	40,680	232,125	1,494	264	1,946	3,704	1,233,933,800
รวม	856,961	1,488,267	90,077	5,990	213,059	187,788	2,842,142					8,112,216,100

ประโยชน์ที่สังคมได้รับจากงานตามภารกิจหลักของกรมคุมประพฤติ

การที่รัฐบาลได้นำวิธีการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่มาใช้ในประเทศไทย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2522 และนำงานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับรักษามาใช้ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 ทำให้รัฐและประชาชน ได้รับประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. สังคมและประชาชนลดความเสี่ยงภัยจากการกระทำผิดซ้ำ โดยผู้กระทำผิดจะได้รับการดูแล สอดส่องจากพนักงานคุมประพฤติและอาสาสมัครคุมประพฤติ ซึ่งปัจจุบันมีผู้ถูกคุม ความประพฤติและ ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้ว จำนวน 1,430,296 ราย และ 96,791 ราย (จากผู้ถูกคุมความประพฤติทั้งหมด 1,592,779 ราย และผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด ทั้งหมด 195,395 ราย) เป็นผู้พ้นจากการคุมประพฤติได้ด้วยดี คือ สามารถปฏิบัติตาม เงื่อนไขการคุมความประพฤติและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ มีจำนวน 1,137,866 ราย คิดเป็นร้อยละ 79.55 และเป็นผู้ที่พ้นการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยเป็นที่พอใจของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด คือ สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไข และไม่หวนกลับไปเสพซ้ำ จำนวน 72,802 คิดเป็นร้อยละ 83.72 นอกจากนี้ จากการติดตามการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นการคุมความประพฤติ และพ้นการฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พบว่าผู้กระทำผิดเหล่านี้ ส่วนใหญ่ไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ ดังนี้

- การกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นคุมความประพฤติ

จากการศึกษาวิจัย เมื่อ ปี พ.ศ. 2534, 2536, 2542, 2547, 2548, 2549 และปี 2550 พบว่า มีผู้พ้นการคุมความประพฤติด้วยดีแล้วหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ร้อยละ 16.80, 13.29, 17.10, 13.50, 18.20, 12.89 และ 15.30 ตามลำดับ จากเป้าหมายที่ตั้งไว้ไม่เกินร้อยละ 30

- การกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

จากการศึกษาวิจัย เมื่อปี 2549 พบว่ามีผู้พ้นการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กลับไป กระทำผิดซ้ำ ร้อยละ 13.16 และจากการวิจัยในปี 2550 พบว่าพบว่ามีผู้พ้นการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติดกลับไปกระทำผิดซ้ำ ร้อยละ 10.10

โดยนอกจากการคุมประพฤติและการแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะเป็นการ แก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาผู้กระทำผิดและผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดแล้ว ยังทำให้ประชากร โดยทั่วไป มีคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้นด้วยการลดความเสี่ยงภัยจากอาชญากรรมและได้รับประโยชน์จากการทำงานบริการสังคม การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ของผู้ถูกคุมความประพฤติและผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

2. **ประหยัคงบประมาณของรัฐในกิจการราชทัณฑ์** โดยหากผู้ถูกคุมความประพฤติ จำนวน 1,592,779 ราย (ตั้งแต่ปี 2522 – เมษายน 2551) จะต้องได้รับโทษจำคุกโดยเฉลี่ยประมาณคนละ 90 วัน ดังนั้น เมื่อคำนวณเฉพาะค่าอาหารที่รัฐต้องจ่ายให้แก่ผู้กระทำผิด วันละ 42 บาท รัฐจะเสียบงบประมาณเป็นค่าอาหารผู้ต้องขัง รวม 6,020,704,620 บาท เฉลี่ยปีละ 215.02 ล้านบาท และ การที่ผู้ถูกคุมความประพฤติ ไม่ต้องถูกจำคุกก็เป็นการลดความแออัดของเรือนจำ ทำให้เรือนจำสามารถเป็นสถานที่แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ร้ายแรง หรือผู้กระทำผิดคดีนิสัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. **ลดการสูญเสียกำลังผลิตของชาติ** โดยผู้ถูกคุมความประพฤติ จำนวน 1,592,779 ราย สามารถประกอบอาชีพ แทนที่จะต้องถูกจำคุกโดยเฉลี่ยรายละ 60 วัน (ไม่รวมวันหยุด 30 วัน) อัตราค่าจ้างขั้นต่ำวันละ 162 บาท จะเกิดผลผลิตเป็นรายได้ของคนกลุ่มนี้ถึง 15,481,811,880 บาท หรือเฉลี่ยปีละ 552.92 ล้านบาท ซึ่งรายได้จำนวนนี้สามารถนำมาเสียภาษีให้แก่รัฐ และยังเป็นการสนับสนุนฐานทางเศรษฐกิจของรัฐอีกด้วย

4. **ลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน** การจัดทำโครงการเครือข่ายยุติธรรมชุมชนเป็นการทำงานอย่างเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับชุมชน โดยเฉพาะในด้านของการอำนวยความสะดวก ซึ่งประชาชนจะได้เพิ่มพูนความรู้ทางด้านกฎหมาย และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ตลอดจนการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน

5. **ลดปัญหาสังคม** อันเกิดจากสภาวะครอบครัวแตกแยก เมื่อสมาชิกครอบครัวมีความประพฤติเสื่อมเสียหรือต้องโทษจำคุกในทัณฑสถาน อีกทั้งผู้กระทำผิดที่ได้รับการคุมความประพฤติและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะมีโอกาสในการปรับตัวเข้ากับสังคมและได้รับการยอมรับจากสังคมมากกว่าผู้กระทำผิดที่ต้องโทษจำคุกเนื่องจากไม่ต้องรับการตราหน้าว่าเป็น คนขี้คุกขี้ตะรางจึงทำให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีและดำเนินชีวิตต่อไปในสังคมได้ตามปกติ อีกทั้งยังเป็นการตัดโอกาสของการเกิดอาชญากรรม ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และถ่ายทอดทัศนคติ พฤติกรรมจากผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นอาชีพในระหว่างต้องขังในเรือนจำ

6. **ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล** ตาม พ.ร.บ. ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 เป็นมาตรการตามกฎหมายเพื่อนำระบบบังคับบำบัดมาใช้กับผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด เมื่อบุคคลดังกล่าว เข้าสู่กระบวนการตาม พ.ร.บ. นี้ และเข้ารับการฟื้นฟูถ้าผลการฟื้นฟูเป็นที่พอใจของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้ถือว่าผู้นั้นพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหาให้ปล่อยตัวไป ก็จะทำให้คดีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมลดลง

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

1.. ปัญหาการดำเนินงานคุมประพฤติ

1.1 ปัญหาการดำเนินงานคุมประพฤติ

ปัจจุบันภารกิจของกรมคุมประพฤติเพิ่มขึ้นหลายด้าน ส่งผลให้หน่วยงานในสังกัดกรมคุมประพฤติเกิดปัญหาไม่สามารถปฏิบัติงานได้ทัน เนื่องจากอัตรากำลังมีน้อยแต่ปริมาณงานเพิ่มขึ้น ซึ่งตามนโยบายเรื่อง “ยุทธศาสตร์การปรับขนาดกำลังคนภาครัฐ พ.ศ. 2549-2551” รัฐบาลมีมาตรการกำหนดไม่ให้อัตราการเพิ่มอัตราจ้าง ทำให้ส่วนราชการไม่สามารถขอตำแหน่งเพิ่มใหม่ตามภารกิจและสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ซึ่งกรมคุมประพฤติได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยได้ปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานและดำเนินการแก้ไขปัญหาดังนี้

1.1.1. ใช้วิธีการเกลี่ยอัตรากำลังไปให้สำนักงานคุมประพฤติที่มีปริมาณงานมากและประสบปัญหาอัตรากำลังไม่สอดคล้องกับปริมาณงาน

1.1.2. กำหนดขนาดกลุ่มงานของสำนักงานคุมประพฤติ เพื่อจัดสรรอัตราจ้างให้เหมาะสมและสอดคล้องกับปริมาณงาน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาจากปริมาณงานและเขตพื้นที่

1.1.3. จัดสรรอัตราจ้างเหมาบริการให้หน่วยงานที่มีอัตราจ้างไม่สอดคล้องกับปริมาณงาน เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในเบื้องต้น และจัดสรรอัตราจ้างเหมาบริการรองรับภารกิจที่จะต้องดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลเร่งด่วน

1.2 การปฏิบัติงานตามนโยบายรัฐบาล

กรมคุมประพฤติได้เตรียมดำเนินการรองรับการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 (การนำผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่ระบบบังคับบำบัด) โดยจัดสรรอัตราจ้างเหมาบริการตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานคุมประพฤติให้สำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ สำนักงานละ 1 อัตรา โดยกำหนดระยะเวลาการจ้างในเดือนกรกฎาคม 2551 เพื่อรองรับภารกิจดังกล่าวไปพลางก่อน และขณะนี้กรมคุมประพฤติอยู่ระหว่างการขอตำแหน่งและอัตราเงินเดือนข้าราชการเพิ่มใหม่ เพื่อรองรับงานตามภารกิจด้านสารเสพติด รวมทั้งภารกิจด้านเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และในอนาคตกรมคุมประพฤติจะเปิดดำเนินการศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเพิ่ม จำนวน 6 แห่ง เพื่อรองรับการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ซึ่งขณะนี้ผ่านความเห็นชอบจาก อ.ก.พ. กรมคุมประพฤติเรียบร้อยแล้ว และจะเสนอไปยังกระทรวงยุติธรรม เพื่อดำเนินการในลำดับต่อไป

1.3 ขาดกรอบอัตรากำลังสำหรับสำนักงานคุมประพฤติที่เปิดดำเนินการไปแล้ว

ปัจจุบันกรมคุมประพฤติมีสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ จำนวน 97 สำนักงาน เป็นสำนักงานคุมประพฤติที่เปิดดำเนินการแล้ว แต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนอัตรากำลังไม่ครบตามปริมาณงานที่ควรจะเป็นจากสำนักงาน ก.พ. จำนวน 10 สำนักงาน ซึ่งกรมคุมประพฤติได้ใช้วิธีบริหารจัดการอัตรากำลัง โดยเกลี้ยอัตรากำลังภายใต้กรอบที่มีอยู่ไปให้สำนักงานคุมประพฤติที่เปิดดำเนินการแล้ว แต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนอัตรากำลัง และได้เสนอเรื่องไปยังคณะกรรมการกำหนดเป้าหมายและนโยบายขนาดกำลังคนภาครัฐ เพื่อขอใช้ตำแหน่งยุบเกษียณจากหน่วยงานอื่น พร้อมทั้งขอกำหนดกรอบอัตรากำลังข้าราชการเพิ่มเติมใหม่ตามที่มีความจำเป็นใช้อัตรากำลังในสำนักงานที่เปิดใหม่ไปยังสำนักงาน ก.พ. อีกทางหนึ่งแล้ว

1.4 อาคารสถานที่ไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมในการให้บริการประชาชน

สำนักงานคุมประพฤติประกอบด้วยอาคารเช่า จำนวนทั้งหมด 55 แห่ง จากจำนวน 116 แห่ง คิดเป็น 47.41% ของสำนักงานที่มีอยู่ นอกจากนั้นมีที่ตั้งอยู่ในอาคารศาล 5 แห่ง อาคารของหน่วยงานอื่น 7 แห่ง และเป็นอาคารก่อสร้าง 39 แห่ง มีสภาพปัญหาโดยรวมของอาคารที่ทำการสำนักงานในปัจจุบันสรุปได้ดังนี้

1. สถานที่ทำการคับแคบ
2. ไม่มีที่จอดรถสำหรับให้บริการประชาชนผู้มาติดต่อ
3. ทำเลที่ตั้งยังไม่มีความเหมาะสมเท่าที่ควร (อาคารเช่า)
4. การจัดทำรูปแบบพื้นที่ใช้สอยยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (อาคารเช่า)

การแก้ปัญหา

1. หากสำนักงานใดอยู่ในแผนบูรณาการการก่อสร้างอาคารของกระทรวง ควรให้มีการเร่งรัดการก่อสร้างเพื่อให้มีที่ทำการและพื้นที่สำหรับบริการประชาชนได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม
2. หากสำนักงานใดไม่ได้อยู่ในแผนบูรณาการ แต่มีที่ดินสำหรับก่อสร้างอาคารเป็นของตนเอง ก็ควรได้รับสนับสนุนงบประมาณหรือเงินดอกเบี้ยอันเกิดจากเงินกลางๆ ตามรูปแบบอาคารมาตรฐานของสำนักงานคุมประพฤติ

1.5 ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถรองรับระบบสารสนเทศของกรมฯ ได้

จากภารกิจด้านงานคุมประพฤติ ซึ่งมีปริมาณสูงขึ้นมาโดยตลอด ในขณะที่อัตรากำลังยังคงที่ ทำให้กรมฯ ต้องพัฒนารูปแบบวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อทดแทนการใช้บุคลากร โดยได้พัฒนาระบบสารสนเทศให้สามารถช่วยอำนวยความสะดวก และลดภาระในการปฏิบัติงานบางส่วน ซึ่งได้มีการพัฒนาระบบดังกล่าวรวมทั้งมีการเชื่อมโยงระบบตั้งแต่ปี 2548 แต่ก็ยังมีปัญหาในการใช้ระบบดังกล่าว เนื่องจากมีครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ โดยมีเพียงสำนักงานละ 5 เครื่อง ในขณะนี้ผู้ใช้จำเป็นต้องใช้งานเป็นจำนวนมาก

2. ปัญหาการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

2.1. ปัญหาด้านกฎหมาย

การแก้ไขปัญหา

กรมคุมประพฤติ ได้เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ไปแล้ว ซึ่งขณะนี้ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยมีกรอบการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้กฎหมายมีสภาพบังคับ-รวดเร็วไม่ก่อให้เกิดความล่าช้าแก่ประชาชนและมีความชัดเจนในเนื้อหา ซึ่งมีการเสนอแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

1. กรณีตามมาตรา 13(6) เพิ่มอำนาจของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้มีอำนาจในการพิจารณาปรับแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้เหมาะสมกับสภาพการของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เนื่องจากเดิมมาตรา 13(6) กำหนดให้อำนาจคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีอำนาจในการพิจารณาแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แต่ไม่ได้กำหนดอำนาจให้คณะกรรมการฯ ในการพิจารณาปรับแผนหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการฟื้นฟูฯ ไว้ซึ่งในทางปฏิบัติผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมักจะฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามวิธีการและเงื่อนไขคณะกรรมการฯ กำหนด

2. กรณีตามมาตรา 26 การปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างการตรวจพิสูจน์หรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งเดิมต้องพิจารณาโดยคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จึงขอแก้ไขเพิ่มเติมให้ประธานอนุกรรมการและเลขานุการอนุกรรมการเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวหากประธานอนุกรรมการไม่สามารถปฏิบัติราชการได้ ให้อนุกรรมการคนใดคนหนึ่งร่วมกับเลขานุการอนุกรรมการมีอำนาจพิจารณาปล่อยชั่วคราวได้ด้วย เนื่องจากประชุมเป็นองค์คณะเพื่อพิจารณาเกิดความล่าช้าและกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการถูกควบคุมตัว

นอกจากนี้ กรมคุมประพฤติได้เสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายตามนโยบายการพัฒนากฎหมายของรัฐบาลปัจจุบัน ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติด และปราบปรามผู้มีอิทธิพล ซึ่งเห็นควรให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 โดยมีสาระของกฎหมายดังนี้

1. กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่และชุมชน เช่น เครือข่ายยุติธรรมชุมชน อาสาสมัครคุมประพฤติ หรือองค์กรเอกชนอื่นๆ มีอำนาจในการติดตามผลการฟื้นฟูฯ หลังจากผู้เข้ารับการฟื้นฟูผ่านพ้นกระบวนการฟื้นฟูฯ แล้ว

2. กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดส่งผู้แทนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เช่น กรุงเทพมหานคร

โดยระยะเวลาที่คาดว่าจะเสนอร่างกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรี โดยภายในเดือนมิถุนายน 2551

2.2. ปัญหาด้านสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ปัจจุบันกรมฯ มีศูนย์ฟื้นฟูฯ ในสังกัดเพียง 1 แห่ง ส่วนที่เหลือเป็นการขอความร่วมมือโดยบูรณาการกับหน่วยงานพหุภาคี เช่น กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร และกรมการปกครอง จำนวน 71 แห่ง ซึ่งหลายๆ หน่วยไม่ได้มีภารกิจในด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยตรง ซึ่งปัจจุบันสถานที่เพื่อการฟื้นฟูฯ ในเขตกรุงเทพมหานคร ยังไม่เพียงพอสำหรับรองรับผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ ซึ่งมีผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ ประมาณ 33.04% ของจำนวนผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ ทั้งหมด

การแก้ไขปัญหา

กรมคุมประพฤติได้ดำเนินการจัดทำประกาศให้หน่วยงานในสังกัดกองทัพบกเป็นสถานที่เพื่อการฟื้นฟูฯ แบบควบคุมตัวไม่เข้มงวด จำนวน 13 แห่ง และแบบควบคุมตัวเข้มงวด ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมราชทัณฑ์ 1 แห่ง ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ซึ่งสามารถรองรับผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ ได้จำนวน 2,050 ราย) และสำหรับการแก้ปัญหาในระยะยาวขณะนี้กรมคุมประพฤติได้รับงบประมาณในการดำเนินการเปิดศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี) นอกจากนี้กรมคุมประพฤติได้นำเสนอโครงการก่อสร้างศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งก่อสร้างศูนย์ฟื้นฟูฯ จำนวน 5 แห่ง ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดลำพูน จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี และจังหวัดระยอง โดยเสนอโครงการต่อสำนักงานกิจการยุติธรรม โดยวิธีการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์เข้าสู่การพิจารณาของกระทรวงยุติธรรม

2.3. ปัญหาในด้านการช่วยเหลือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

เนื่องจากผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดบางส่วนต้องได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย การช่วยเหลือในด้านการลงทุน การประกอบอาชีพ ซึ่งค่าใช้จ่ายบางอย่างไม่สามารถเบิกจากเงินงบประมาณได้

การแก้ไขปัญหา

กรมฯ ได้แก้ไขพระราชบัญญัติฟื้นฟูฯ โดยเสนอให้การตั้งกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อใช้ในการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ในแผนพัฒนาฯ ภายใต้งบประมาณที่ได้ออกในชั้นการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

2.4. การนำสารระเหยเข้าสู่กระบวนการตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 และปัญหาข้อขัดข้อง

กรมคุมประพฤติได้ดำเนินการเสนอร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดลักษณะ ชนิด ประเภท ปริมาณของยาเสพติด (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... โดยกำหนดให้ผู้เสพสารระเหยเป็นผู้ที่ต้องถูกนำเข้าสู่กระบวนการตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูฯ ซึ่งที่ผ่านมากรมคุมประพฤติได้เสนอร่างกฎกระทรวงดังกล่าวเข้า ค.ร.ม.แล้ว และค.ร.ม.มีมติเห็นชอบในหลักการแล้ว เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2550 ซึ่งหากรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรมลงนามและลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ก็จะมีผลบังคับใช้ แต่เนื่องจากความไม่พร้อม ในด้านต่างๆ กรมคุมประพฤติจึงได้ชะลอเรื่องไว้ ซึ่งขณะนี้ได้มีการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ทำให้อำนาจกระทรวงนี้ ตกไป อย่างไรก็ตามเนื่องจากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550 ได้มีผลบังคับใช้แล้ว โดยลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2550 โดยในมาตรา 12 ได้กำหนดให้ยกเลิกความในมาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 แห่งพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 ซึ่งเป็นบทบัญญัติในเรื่องการ บังคับรักษา ซึ่งให้อำนาจศาลในการสั่งให้ผู้เสพสารระเหยไปบำบัดรักษาเพื่อนำผู้เสพสารระเหยดังกล่าว เข้าสู่กระบวนการตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูฯ โดยพระราชบัญญัตินี้ในมาตรา 2 กำหนดให้บทบัญญัติ ในมาตรา 12 มีผลบังคับใช้เมื่อระยะเวลาผ่านพ้นไปอีก 360 วัน นับจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (6 กรกฎาคม 2550) ซึ่งจะครบระยะเวลา ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2551 นี้ โดยขณะนี้กรมคุมประพฤติ ได้เสนอร่างกฎกระทรวงดังกล่าว ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมลงนามแล้วอยู่ระหว่างลงประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา

1. ปัญหาด้านการฟื้นฟูฯ เนื่องจากสารระเหยเป็นสารเสพติดที่ก่อให้เกิดผลต่อร่างกายหลาย ระบบ โดยเฉพาะมีผลทำลายสมองและระบบประสาททำให้ผู้เสพมีอาการทางสมองและอาการทางจิต ผลของการเสพสารระเหยมีความรุนแรงกว่าเสพยาบ้า นอกจากนี้บางรายอาจมีการพิการถาวรและจาก การศึกษาพบว่าความผิดปกติทางสมองต้องใช้เวลาในการบำบัดนานถึง 2 ปี ซึ่งปัจจุบันบุคลากรและ สถานที่เพื่อการฟื้นฟูฯ ซึ่งใช้รองรับผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ ก็มีไม่เพียงพออยู่แล้ว

2. สถานที่เพื่อการฟื้นฟูฯ ปัจจุบันก็มีไม่เพียงพออยู่แล้วจนกระทั่งคณะอนุกรรมการ จำเป็นต้องปรับแผนการฟื้นฟูฯ ไปเป็นแบบไม่ควบคุมตัว ซึ่งอาจทำให้การบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติ ฟื้นฟูฯ ไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ อีกทั้งผู้เสพสารระเหยต้องได้รับการบำบัดรักษาทั้ง อาการป่วย ทางกาย และทางสมอง สถานที่เพื่อการฟื้นฟูฯ ที่มีอยู่เดิมจะไม่เหมาะสม สถานที่ เหมาะสมควรเป็นสถานที่ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้เสพสารระเหยส่วน ใหญ่เป็นเด็กและเยาวชน ดังนั้นสถานที่ที่ใช้รองรับจึงควรเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมพินิจฯด้วย แต่ได้รับ แจ้งจากกรมพินิจฯว่าในส่วนภารกิจเดิมของกรมพินิจฯเองสถานที่ก็ไม่สามารถรองรับได้เพียงพอแล้ว

3. สถานที่ควบคุมตัวฯไม่เพียงพอ เนื่องจากผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดอาจมีภาวะแทรกซ้อนทางกาย/ทางจิต การควบคุมตัวต้องแยกเป็นสัดส่วนกับผู้เสพยาเสพติดประเภทอื่น
4. งบประมาณในการพัฒนาบุคลากรไม่เพียงพอ

การแก้ไขปัญหา

1. กรมฯ ได้ของบกลางประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ผ่านสำนักงาน ป.ป.ส. เพื่อเป็นงบฯ ในการเตรียมความพร้อม การพัฒนาบุคลากร และดำเนินการฟื้นฟูฯ ผู้ใช้สารเสพติดในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ขณะนี้อยู่ระหว่างรอการพิจารณา
2. กรมฯ อยู่ระหว่างดำเนินการในการขอรับการสนับสนุนอัตรากำลังเพิ่มเติม เพื่อรองรับการดำเนินการ

3. ปัญหาการดำเนินงานยุติธรรมชุมชน

3.1. ขาดบุคลากร ในการลงไปปฏิบัติงานในชุมชน สืบเนื่องจากกรมฯ มีปัญหา ปริมาณงานกับอัตรากำลังไม่สอดคล้องกัน คือมีปริมาณงานสูงกว่าอัตรากำลัง ทำให้ไม่สามารถจัดบุคลากรในการลงไปปฏิบัติงานในชุมชนได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม

3.2 ขาดการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรด้านความรู้ ทักษะ และเทคนิคในการทำงานชุมชน เนื่องจากงานยุติธรรมชุมชนเป็นงานใหม่ จึงจำเป็นต้องฝึกอบรม ให้ความรู้บุคลากรเพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงาน แต่กรมมีปัญหาในการด้านงบประมาณในการฝึกอบรมฯ จึงไม่สามารถจัดได้เท่าที่ควร

การสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติ*

ความหมายของการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติผู้ใหญ่

ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ หมายถึง ผู้กระทำความผิดที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป

การสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริง ประวัติภูมิหลังทางสังคม และรายละเอียดหลักฐานต่างๆของจำเลย ก่อนศาลพิจารณาพิพากษาคดี โดยพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ดำเนินการตามคำสั่งศาล แล้วนำข้อเท็จจริงมาวิเคราะห์ ประเมินและทำรายงานพร้อมทั้งความเห็นเสนอต่อศาล เพื่อให้ประกอบดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดีว่าจะใช้มาตรการใดจึงจะเหมาะสมต่อจำเลย

วัตถุประสงค์ของการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติผู้ใหญ่

- 1) เพื่อเสนอข้อเท็จจริงและความเห็นเกี่ยวกับประวัติและภูมิหลังทางสังคมของจำเลยว่าจะใช้มาตรการใดจึงจะเหมาะสมต่อจำเลยเป็นรายบุคคล
- 2) เพื่อถ่วงถ่วงผู้กระทำความผิดที่เหมาะสมเข้าสู่กระบวนการคุมความประพฤติ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมและแนวโน้มในการแก้ไขปรับปรุงตนเองในชุมชนของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก
- 3) เพื่อประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน

หลักการและวิธีการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติผู้ใหญ่

ในการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจจะยึดหลักในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยอย่างถูกต้อง โดยการรวบรวมข้อมูลจากพยานบุคคลใกล้ชิดของจำเลย พยานอื่นๆ และผู้เสียหาย ดังนั้นในการปฏิบัติงานพนักงานคุมประพฤติจึงจำเป็นต้องใช้ความรู้ เทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง เพื่อประโยชน์ในการทำรายงานเสนอต่อศาล โดยยึดหลักในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต วางตัวเป็นกลาง ปกปิดข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการสืบเสาะและพินิจไว้เป็นความลับ ผู้อื่นจะล่วงรู้มิได้ นอกจากเสนอให้

ที่มา* : กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม

ศาลทราบเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ให้ข้อมูล เพราะหากไม่กระทำเช่นนั้นแล้วก็จะไม่ได้รับความร่วมมือจากพยาน อันเนื่องมาจากเกรงกลัวว่าหากให้ความจริงใจแล้ว อาจจะทำให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับความเสียหาย เกิดอันตรายหรือความไม่ปลอดภัยได้ และถือเป็นจรรยาบรรณของพนักงานคุมประพฤติ คึงปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติวิธีการดำเนินการคุมความประพฤติ

คดีที่ศาลจะสั่งสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติผู้ใหญ่

1) เป็นคดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี คดีที่ศาลเห็นว่าจะลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 3 ปี กฎหมายไม่ให้อำนาจศาลในการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษ ดังนั้นแม้ศาลจะสั่งให้สืบเสาะและพินิจแต่ศาลก็ไม่สามารถพิพากหารอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษได้ ซึ่งขัดกับวัตถุประสงค์ของการสืบเสาะและพินิจ นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลและอัตรากำลังของพนักงานคุมประพฤติในแต่ละสำนักงานแล้ว พนักงานคุมประพฤติไม่สามารถที่จะสืบเสาะและพินิจคดีที่เข้าสู่ศาลได้ทุกคดี จึงน่าจะมีข้อจำกัดในการสั่งสืบเสาะและพินิจเฉพาะคดีที่อยู่ในเกณฑ์มาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เท่านั้น

2) เป็นคดีที่จำเลยได้ให้การรับสารภาพแล้ว เนื่องจากการสืบเสาะมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลย ครอบครัว ทักษะคดี แนวโน้มเกี่ยวกับพฤติกรรมของจำเลยเพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้จำเลยกระทำความผิด ความหนักเบาของพฤติการณ์แห่งคดี แนวโน้มเกี่ยวกับความผิด และเพื่อพิจารณาว่าสมควรจะนำวิธีการคุมความประพฤตินำมาใช้กับจำเลยหรือไม่ และถ้าสมควรจะใช้วิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสมต่อจำเลย

วิธีการสั่งสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติผู้ใหญ่

เมื่อศาลเห็นสมควรให้มีการสืบเสาะและพินิจในคดีใดแล้ว ศาลจะมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจในรายงานกระบวนการพิจารณา จากนั้นจะมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤตีสืบเสาะและพินิจจำเลย

นอกจากศาลจะมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะและพินิจแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งอื่นๆ ได้อีกในระหว่างทำการสืบเสาะและพินิจ เช่น

1) เมื่อพนักงานคุมประพฤติทำรายงานการสืบเสาะและพินิจเสนอต่อศาลแล้ว ศาลยังต้องการข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ก็มีอำนาจเรียกพนักงานคุมประพฤติไปสอบถาม หรือสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะและพินิจเพิ่มเติมในประเด็นใดก็ได้

2) ในระหว่างการสืบเสาะและพินิจ หากพนักงานคุมประพฤติมีความจำเป็นต้องเข้าไปในสถานที่ที่จำเลยอาศัยหรือทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องด้วยในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ตกถึงพระอาทิตย์ขึ้น พนักงานคุมประพฤติจะยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาต

ระยะเวลาที่ศาลสั่งให้ดำเนินการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติผู้ใหญ่

เมื่อศาลสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริง ภูมิหลังทางสังคม และรายละเอียดหลักฐานของจำเลย พนักงานคุมประพฤติจะสืบเสาะและพินิจและทำรายงานพร้อมความเห็นเสนอต่อศาลภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ศาลสั่ง แต่ถ้าไม่อาจทำให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ศาลอาจอนุญาตให้ขยายเวลาต่อไปอีกเท่าที่จำเป็นแต่ไม่เกิน 30 วัน

การสืบเสาะข้อเท็จจริงผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติผู้ได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก

ความหมายของการสืบเสาะข้อเท็จจริงผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติผู้ได้รับการพักการลงโทษ และลดวันต้องโทษจำคุก

การสืบเสาะข้อเท็จจริงผู้ได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริง ประวัติภูมิหลัง และรายละเอียดหลักฐานต่างๆ ของนักโทษเด็ดขาดก่อนที่จะปล่อยคุมประพฤติ ตลอดจนความเหมาะสมของผู้อุปการะเกี่ยวกับความยินดีอุปการะนักโทษฯ รวมทั้งถิ่นที่อยู่ สภาพแวดล้อมบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้นำข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์ และจัดทำรายงานพร้อมความเห็นส่งเรือนจำหรือทัณฑสถานตามที่ขอความร่วมมือ เพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณาการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษจำคุก พิจารณาก่อนที่จะมีการอนุมัตินักโทษเด็ดขาดให้ได้รับพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษจำคุกออกไปก่อนครบกำหนดโทษ โดยวิธีการคุมประพฤติ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และทำให้สังคมมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการสืบเสาะข้อเท็จจริงผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติ ผู้ได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก

1) เพื่อให้มีการถ่วงรอนพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบก่อนที่จะอนุมัตินักโทษเด็ดขาดรายใดให้ได้รับพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษจำคุก

2) เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และทำให้สังคมเกิดความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

หลักการและวิธีการสืบเสาะข้อเท็จจริงผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติ ผู้ได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก

ในการสืบเสาะข้อเท็จจริงนักโทษเด็ดขาดที่จะได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก จำเป็นต้องได้รับข้อมูลจากผู้อุปการะและพยาน (บางกรณี) เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการพักการลงโทษหรือคณะกรรมการพิจารณาลดวันต้องโทษจำคุกว่าสมควรปล่อยคุมประพฤติ นักโทษเด็ดขาดรายนั้นๆ หรือไม่ โดยคำนึงถึงการป้องกันและการกระทำผิดซ้ำของนักโทษฯ และความปลอดภัยของสังคม ซึ่งเทคนิคและวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง และหลักการปกปิดข้อมูลที่ได้จากการสืบเสาะข้อเท็จจริงไว้เป็นความลับเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ให้ข้อมูล ก็เป็นไปในแนวทางเดียวกับการสืบเสาะและพินิจในงานคุมประพฤติผู้ใหญ่ข้างต้น

ผู้กระทำความผิดที่เรือนจำ/ ทัณฑสถานจะขอความร่วมมือสำนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริง

1) นักโทษเด็ดขาดที่จะได้รับการพักการลงโทษ เป็นนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการปล่อยตัวออกมาสู่สังคม ก่อนครบกำหนดโทษภายใต้เงื่อนไขการคุมความประพฤติ โดยในระหว่างต้องโทษอยู่ในเรือนจำ/ ทัณฑสถาน เป็นนักโทษเด็ดขาดที่ประพฤติดนดี มีความอดสาหะ มีความก้าวหน้าในการศึกษา และทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ โดยการพักการลงโทษจะกระทำได้อ่อนนักโทษเด็ดขาดรายนั้น ได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น หรือน้อยกว่า 10 ปี ในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต และระยะเวลาที่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นกำหนดไม่น้อยกว่า 1 ปี แต่ไม่เกินกำหนดโทษที่เหลืออยู่

การพิจารณาพักการลงโทษจะต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการการพักการลงโทษ และอธิบดีกรมราชทัณฑ์อนุมัติ

ระยะเวลาที่นักโทษเด็ดขาดอาจได้รับการพักการลงโทษมีดังนี้

- ชั้นเยี่ยม ไม่นเกิน 1 ใน 3 ของกำหนดโทษ
- ชั้นดีมาก ไม่นเกิน 1 ใน 4 ของกำหนดโทษ
- ชั้นดี ไม่นเกิน 1 ใน 5 ของกำหนดโทษ

(กำหนดโทษ หมายถึง กำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษเด็ดขาด ในกรณีที่มีการพระราชทานอภัยโทษ ให้กำหนดโทษตามหมายแจ้งโทษฉบับหลังสุด)

2) นักโทษเด็ดขาดที่จะได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก เป็นนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการปล่อยตัวออกมาสู่สังคมก่อนครบกำหนดโทษ ภายใต้เงื่อนไขการคุมความประพฤติโดยในระหว่างต้องโทษอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานเป็นนักโทษเด็ดขาดที่มีความประพฤติดี แต่การลดวันต้องโทษจำคุกจะกระทำได้อ่อนนักโทษเด็ดขาดรายนั้นได้รับโทษจำคุกความค้ำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน หรือน้อยกว่า 10 ปี ในกรณีต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษที่มีกำหนดระยะเวลา โดยนักโทษเด็ดขาดอาจได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกตามชั้นและตามจำนวน ดังนี้

- ชั้นเยี่ยม เดือนละ 5 วัน

- ชั้นดีมาก เดือนละ 4 วัน

- ชั้นดี เดือนละ 3 วัน

นักโทษเด็ดขาดที่ส่งออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ จะได้ลดวันต้องโทษจำคุกลงอีกไม่เกินจำนวนวันที่ทำงานสาธารณะ เมื่อกรมราชทัณฑ์เห็นสมควรลดวันต้องโทษจำคุกให้แก่นักโทษเด็ดขาดรายใด จะต้องเสนอคณะกรรมการพิจารณาการลดวันต้องโทษจำคุกเป็นผู้พิจารณา ซึ่งนักโทษเด็ดขาดรายใดเหลือโทษจำคุกต่อไปเท่ากับวันลดวันต้องโทษจำคุกที่ได้รับ และคณะกรรมการฯ พิจารณาให้ลดวันต้องโทษจำคุกได้ ก็จะได้ได้รับการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษภายใต้เงื่อนไขการคุมความประพฤติ

การขอความร่วมมือสืบเสาะข้อเท็จจริงผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติ ผู้ได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก

เมื่อเรือนจำ/ ทัณฑสถานตรวจสอบรายชื่อนักโทษเด็ดขาดที่เข้าหลักเกณฑ์พักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษจำคุกแล้ว เรือนจำ/ ทัณฑสถานจะส่งหนังสือขอความร่วมมือสืบเสาะข้อเท็จจริงนักโทษเด็ดขาดถึงผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติ

ระยะเวลาการสืบเสาะข้อเท็จจริงผู้กระทำความผิดในงานคุ้มครองประพฤตินักโทษและผู้ได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก

โดยปกติเรือนจำ/ทัณฑสถานจะให้เวลาในการสืบเสาะข้อเท็จจริงนักโทษเด็ดขาดภายใน 1 เดือนอย่างช้าไม่เกิน 2 เดือน นับตั้งแต่วันที่สำนักงานคุ้มครองประพฤตินักโทษได้รับเรื่อง

งานสืบเสาะและพินิจที่กรมคุ้มครองประพฤตินักโทษดำเนินการแทนหน่วยงานอื่นไปพลางก่อน

การสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน (ในส่วนของเกี่ยวข้องกับกรมคุ้มครองประพฤตินักโทษ)

ความหมายของการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดในงานคุ้มครองประพฤตินักโทษเด็กและเยาวชน

เด็ก หมายความว่า บุคคลอายุเกินกว่า 7 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์

เยาวชน หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

การสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริง ประวัติภูมิหลังทางสังคม และรายละเอียด หลักฐานต่างๆของเด็กและเยาวชน ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน รวมทั้งค้นหาสาเหตุ แห่งการกระทำความผิดเพื่อนำข้อเท็จจริงมาวิเคราะห์ ประเมิน และทำรายงานพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละรายอย่างเหมาะสมต่อศาลก่อนพิจารณาพิพากษาคดี

วัตถุประสงค์ของการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดในงานคุ้มครองประพฤตินักโทษเด็กและเยาวชน

- 1) เพื่อเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติและภูมิหลังทางสังคมรวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิด และแนวทางแก้ไขปัญหาคดี หรือ กำหนดมาตรการต่อเด็กและเยาวชนแต่ละรายอย่างเหมาะสม
2. เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเท่าเทียมกัน
3. เพื่อกำหนดแผนการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับวัย และวางมาตรการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนหวนกลับมากระทำความผิดอีก

4. เพื่อแยกเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดออกจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่

หลักการและวิธีการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน

ในการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน อันเป็นภารกิจหนึ่งของกรมคุมประพฤตินั้น แม้ภาระรับผิดชอบหลักจะเป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนก็ตาม แต่กรมคุมประพฤดียังคงมีหลักในการปฏิบัติงาน โดยยึดหลักในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนอย่างถูกต้อง จากบุคคลใกล้ชิด พยานอื่นๆ และผู้เสียหาย โดยใช้ความรู้ เทคนิควิธีการต่างๆ โดยเฉพาะเทคนิคทางด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เพื่อนำข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเสนอเป็นรายงานต่อศาล อันจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจของศาล ในการพิจารณาพิพากษา หรือใช้วิธีการอันเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละรายอย่างเหมาะสมต่อไป ทั้งนี้พนักงานคุมประพฤติ กรมคุมประพฤดียังคงยึดหลักในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตวางตัวเป็นกลาง ปกปิดข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการสืบเสาะและพินิจไว้เป็นความลับ มุ่งเน้นช่วยเหลือแก้ไขปัญหาคดีผิดพลาดของเด็กและเยาวชน ให้สามารถหวนกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้เป็นปกติอีกครั้ง

เขตอำนาจและคดีที่ศาลจะสั่งสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติเด็กและเยาวชน

1) ท้องที่ในเขตอำนาจศาลศาลจังหวัดบึงกาฬ, ศาลจังหวัดแม่สอด, ศาลจังหวัดหลังสวน, ศาลจังหวัดกบินทร์บุรี, ศาลจังหวัดแม่สะเรียง, ศาลจังหวัดสว่างแดนดิน และศาลจังหวัดตะกั่วป่า เป็นท้องที่ที่ยังมิได้มีการจัดตั้งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและก่อนที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีที่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจะมีคำพิพากษา ศาลจะมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติ กรมคุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะก่อน ซึ่งในขณะนี้มีสำนักงานคุมประพฤติในสังกัดกรมคุมประพฤติที่ดำเนินการสืบเสาะและพินิจแทนพนักงานคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวม 7 สำนักงาน ได้แก่ สำนักงานคุมประพฤติประจำศาลจังหวัดบึงกาฬ ,สำนักงานคุมประพฤติประจำศาลจังหวัดแม่สอด ,สำนักงานคุมประพฤติประจำศาลจังหวัดหลังสวน , สำนักงานคุมประพฤติประจำศาลจังหวัดกบินทร์บุรี ,สำนักงานคุมประพฤติประจำศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน , สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสกลนคร และสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพังงา โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2548 เป็นต้นมา

2) เป็นคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินกว่า 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

วิธีการสั่งสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดในงานคุ้มครองประพฤติกเด็กและเยาวชน

เมื่อศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการสืบเสาะและพินิจคดีใดแล้ว ศาลก็จะมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจในรายงานกระบวนการพิจารณา จากนั้นจะมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจถึงพนักงานคุ้มครองประพฤติก โดยนำวิธีปฏิบัติเช่นเดียวกับการสั่งสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่มาบังคับโดยอนุโลม

วิธีการดำเนินการของสำนักงานคุ้มครองประพฤติก

- 1) เมื่อได้รับคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจแล้ว ให้ดำเนินการตามขั้นตอนและลักษณะการปฏิบัติงานการสืบเสาะและพินิจ ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ตามปกติ
- 2) การเสนอรายงานการสืบเสาะและพินิจ ให้เสนอรายงานในรูปแบบเดียวกับรายงานการสืบเสาะและพินิจตามแบบผู้ใหญ่ ยกเว้น ในส่วนการเสนอความเห็นให้ใช้มาตรการแก้ไข แนวทางและวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมแต่ละราย

ระยะเวลาดำเนินการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนนั้น ให้ถือระยะเวลาตามที่ศาลสั่งให้พนักงานคุ้มครองประพฤติกดำเนินการเป็นระยะเวลาการทำงานของพนักงานคุ้มครองประพฤติกในแต่ละคดี หากไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนด ต้องยื่นคำร้องขอเลื่อนการส่งรายงานต่อศาลทุกคดี

สอดคล้อง*

ความหมาย

การควบคุมและสอดคล้องเป็นกระบวนการติดตาม ควบคุม ดูแล และช่วยเหลือผู้กระทำผิดที่อยู่ระหว่างการแก้ไขฟื้นฟูในชุมชนภายใต้เงื่อนไขการคุมความประพฤติ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำผิดสามารถปรับตัวอยู่ในชุมชนได้อย่างปกติ ตลอดจนไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ

วัตถุประสงค์ของการควบคุมและสอดคล้อง

1. เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดตามสภาพปัญหาและความต้องการ
2. เพื่อช่วยเหลือผู้กระทำผิดให้สามารถดำเนินชีวิตและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ โดยไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ
3. เพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพและความปลอดภัยของชุมชน

กลุ่มเป้าหมายของการควบคุมและสอดคล้อง

ปัจจุบันผู้กระทำผิดที่อยู่ในการควบคุมและสอดคล้องของกรมคุมประพฤติ แบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

1. ผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ คือ ผู้กระทำผิดที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่ศาลพิพากษาหรือการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษจำคุกและกำหนดเงื่อนไข เพื่อคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56
2. ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนที่ศาลเห็นควรใช้วิธีการคุมประพฤติตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 หรือตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74,75 ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม

ที่มา : กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม

- 2.1 เด็กหรือเยาวชนที่พิพากษาแล้วว่าไม่มีความผิดแต่มีความประพฤติเสียหาย
  - 2.2 เด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดแต่ศาลเห็นควรให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเองจึงให้รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษไว้
  - 2.3 เด็กหรือเยาวชนที่ศาลเห็นสมควรส่งเข้าสถานฝึกอบรม โดยกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ ซึ่งภายในระยะเวลาขั้นต่ำ ขั้นสูง ศาลอาจปล่อยไปโดยมีเงื่อนไขให้คุมความประพฤติ
  - 2.4 เด็กหรือเยาวชนที่ศาลส่งเข้าสถานฝึกและอบรม เมื่อครบกำหนดปล่อยตัวแล้ว ศาลเห็นสมควรให้วางเงื่อนไขคุมความประพฤติต่อไปอีกระยะหนึ่ง
3. ผู้ได้รับการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก คือ ผู้กระทำผิดที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับโทษมาแล้วตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 มาตรา 32 และได้รับการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษภายใต้เงื่อนไขการคุมความประพฤติและการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษจำคุก

เงื่อนไขและระยะเวลาการคุมความประพฤติ

1. เงื่อนไขและระยะเวลาการคุมความประพฤติของผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่มีกำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ดังนี้

มาตรา 56 ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ ศติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้นหรือสภาพความผิดหรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอกการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอกการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไป เพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

เงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดนั้น ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อดังต่อไปนี้

- (1) ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราวเพื่อเจ้าพนักงานจะได้สอบถามแนะนำช่วยเหลือ หรือดักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพหรือจัดให้กระทำกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ตามที่เจ้าพนักงานและผู้กระทำความผิดเห็นสมควร
- (2) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ
- (3) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติใดอันอาจนำไปสู่การกระทำผิดในทำนองเดียวกันอีก
- (4) ให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจหรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด
- (5) เงื่อนไขอื่นๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไข ฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิด หรือมี โอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดตามความในวรรคก่อนนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลตามคำขอของผู้กระทำความผิด ผู้แทน โดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น พนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงาน ว่าพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับการควบคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใดเสียก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขข้อใดตามที่กล่าวในวรรคก่อนที่ศาลยังมีได้กำหนดไว้เพิ่มขึ้นอีกก็ได้

2. เงื่อนไขและระยะเวลาการคุมความประพฤติของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน มีบัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74 มาตรา 75 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ดังนี้

- ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74 เด็กอายุกว่าสิบปี แต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษแต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) .....
- (2) .....

(3) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดาผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังนั้นเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุ้มครองประพฤติดังนั้น

(4)

.....

(5)

.....

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 100 ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยไม่มีความผิดและปล่อยเด็กหรือเยาวชนไป ถ้าศาลเห็นว่ามีเหตุอันสมควรจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนนั้นให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังนี้หรือหลายข้อไว้ในคำพิพากษาดังต่อไปนี้

- (1) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปในสถานที่หรือท้องที่ใดอันจะจูงใจให้เด็กหรือเยาวชนประพฤติดัง
- (2) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นหรือได้รับอนุญาตจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย
- (3) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนคบหาสมาคมกับบุคคลหรือประเภทบุคคลที่ศาลเห็นไม่สมควร
- (4) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนกระทำการใดอันจะจูงใจให้เด็กหรือเยาวชนนั้นประพฤติดัง
- (5) ให้เด็กหรือเยาวชนไปรายงานตัวต่อศาลหรือพนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ ที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมอบหมายเป็นครั้งคราว
- (6) ให้เด็กหรือเยาวชนไปศึกษา เข้ารับการฝึกอบรมหรือประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ

ในการกำหนดเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลกำหนดระยะเวลาที่จะให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วย แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดตามวรรคหนึ่งนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลเองหรือปรากฏจากรายงานของบุคคลตามมาตรา 101 วรรคหนึ่งว่า ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เกี่ยวแก่การกำหนดเงื่อนไข เพื่อ

คุมความประพฤติเด็กหรือเยาวชนนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาลเห็นสมควรอาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อใดข้อหนึ่งหรือทุกข้อก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

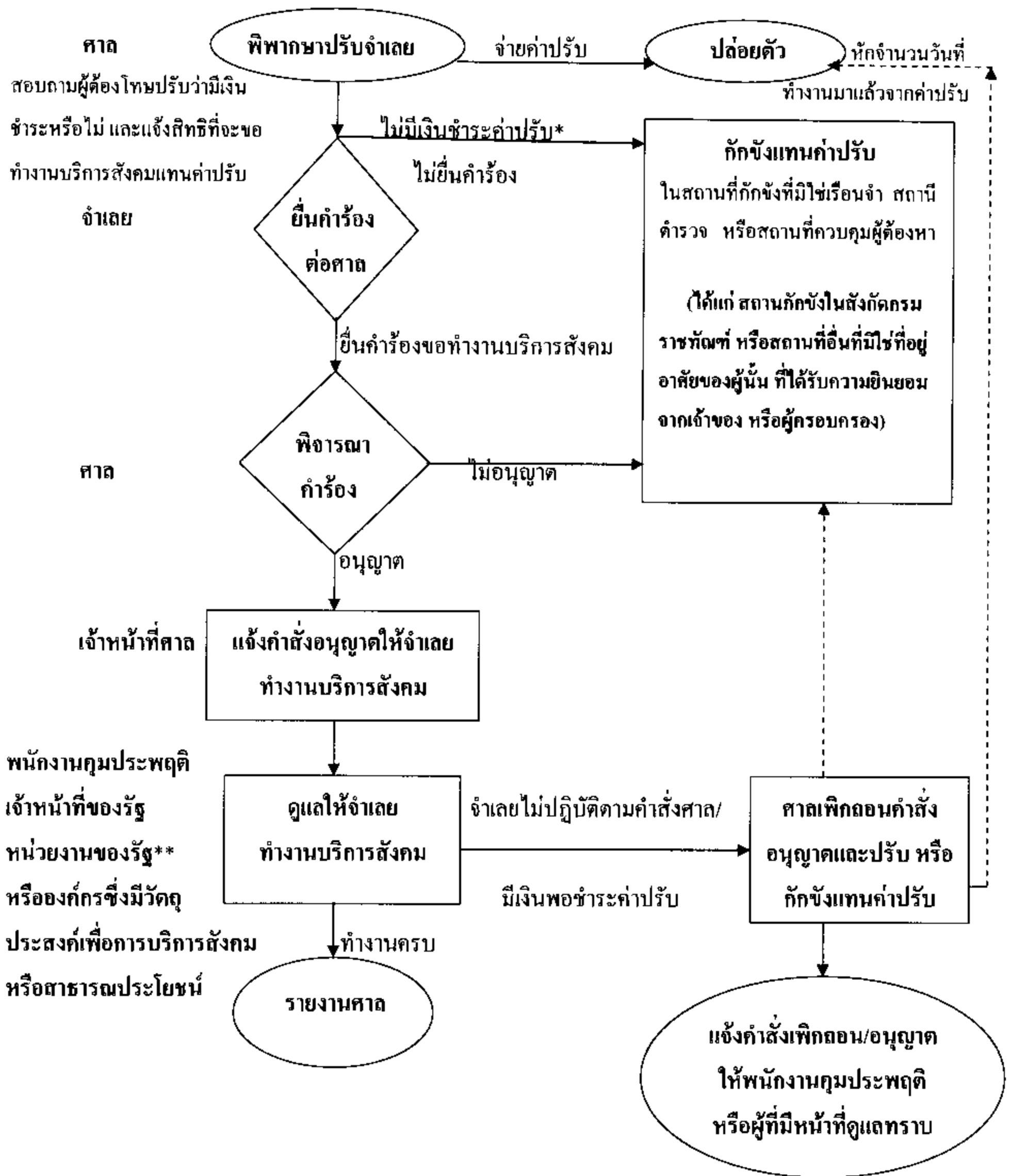
3. เงื่อนไขการคุมประพฤติกของผู้ได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก ซึ่งต้องปฏิบัติตามจนครบกำหนดระยะเวลาพ้นโทษ มีดังนี้

- (1) เมื่อได้รับการปล่อยตัวให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ ภายใน 3 วัน นับแต่วันที่ได้รับการปล่อยตัวและต่อไปให้รายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ ตามที่พนักงานคุมประพฤติกำหนดทุกครั้งจนกว่าจะพ้นโทษ
- (2) ต้องพักอาศัยอยู่กับผู้อุปการะตามบ้านเลขที่ที่ได้แจ้งไว้
- (3) ให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ หากฝ่าฝืนและถูกลงโทษโดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับนั้น ไม่ว่าโทษสถานใด ให้ผู้ได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุกหรือผู้อุปการะแจ้งให้พนักงานคุมประพฤติทราบทุกครั้ง
- (4) ให้ประกอบอาชีพสุจริต หากเปลี่ยนสถานที่ทำงานหรือย้ายงานใหม่ ต้องแจ้งพนักงานคุมประพฤติทราบทุกครั้ง
- (5) ให้ปฏิบัติตามคำแนะนำและคำตักเตือนของพนักงานคุมประพฤติและเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู ตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีกรมคุมประพฤติกำหนด
- (6) ห้ามออกนอกเขตท้องที่จังหวัด เว้นแต่มีกิจธุระสำคัญเป็นครั้งคราวให้ขออนุญาตพนักงานคุมประพฤติ
- (7) ห้ามประพฤติดนในทางเสื่อมเสีย เช่น เล่นการพนัน หรือเสพสุรา คบคนอันธพาลหรือบุคคลที่อาจนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายขึ้นอีก
- (8) ห้ามเกี่ยวข้องกับสารระเหย วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตหรือประสาท หรือยาเสพติดให้โทษทุกประเภท รวมทั้งอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิดทุกชนิด
- (9) ห้ามเยี่ยมเยียนและติดต่อนักโทษที่ไม่ใช่ญาติซึ่งกำลังต้องโทษอยู่
- (10) เงื่อนไขพิเศษ (ถ้ามี).....
- (11) ผู้ได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุกจะต้องแสดงหนังสือสำคัญปล่อยตัวต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำ เมื่อมีการเรียกให้แสดง

กระบวนการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

ผู้รับผิดชอบ/ผู้เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการปฏิบัติ

* ผู้ต้องโทษปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท และมีใช้นิติบุคคล (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1)
 ** แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนและประเภทงานเป็นไปตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการกำหนดชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวันฯ พ.ศ.2546

การทำงาน บริการสังคม ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

นับตั้งแต่ประเทศไทยนำกระบวนการทบทวนทัศนคติเรื่องความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาเผยแพร่ในแวดวงวิชาการของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและได้นำเสนอแนวคิดเรื่องนี้สู่เวทีสัมมนาในระดับชาติหลายครั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 อาทิ การสัมมนาเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย” ซึ่งจัดโดยกรมคุมประพฤติร่วมกับโครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และในการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรมครั้งที่ 1 ได้กำหนดหัวข้อ “วิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” เป็นประเด็นหนึ่งของการประชุม

ต่อมาหน่วยงานต่างๆ เช่นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ และศาลยุติธรรมก็ได้เริ่มนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไปทดลองใช้ในแต่ละขั้นตอนของการพิจารณาคดีกล่าวคือ

กรมพินิจฯ ใช้ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดี ตามมาตรา 63 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ซึ่งกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ สามารถเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนที่ผ่านกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัว และชุมชน (family and Community Group Conferencing)

กรมคุมประพฤตินำมาใช้ในขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 โดยใช้กับคดีที่มีผู้เสียหาย ซึ่งหากทั้งฝ่ายผู้กระทำผิดและฝ่ายผู้เสียหายสมัครใจที่จะเข้าร่วมประชุมประสานสัมพันธ์ภาพ (Victim Offender Mediation) และตกลงกันได้ พนักงานคุมประพฤติก็จะนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดและผลจากการประชุมเสนอความเห็นในรายงานการสืบเสาะและพินิจ เพื่อให้ศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณากำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับจำเลย

¹ หัวหน้ากลุ่มงานบริการสังคม กองกิจการชุมชนและบริการสังคม กรมคุมประพฤติ

กรมราชทัณฑ์ใช้กับผู้ต้องขังที่เข้าโครงการราชทัณฑ์เชิงสมานฉันท์ ซึ่งได้คัดเลือกผู้ต้องขังเข้ารับการอบรม ซึ่งนอกจากเพื่อแก้ไขทัศนคติและพฤติกรรมแล้วยังให้เรียนรู้ถึงผลการกระทำผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหาย โดยจัดเวทีความรู้สึกของเหยื่อให้ผู้เสียหายได้มาแสดงความรู้สึกและความเดือดร้อนที่ได้รับเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ขอขมา และชดเชยความเสียหาย เช่นการชดใช้เงินและการทำงานชดใช้สังคมซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและการให้อภัยกัน

ในส่วนศาลยุติธรรมมีศาลเยาวชนและครอบครัวบางแห่งได้นำมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีจากแนวคิดหลักซึ่งเป็นที่มาของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ 3 ประการคือ 1. แนวคิดเรื่องสิทธิของเหยื่อ (Victim Right) 2. แนวคิดในการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Diversion) และ 3. แนวคิดเรื่องงานยุติธรรมชุมชน (Community Justice) ซึ่งมองว่าการแก้ปัญหาอาชญากรรมเป็นเรื่องที่ชุมชนต้องมีส่วนร่วม ทำให้ระบบงานยุติธรรมทางอาญาของหลายๆ ประเทศ ได้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในรูปแบบต่างๆ และพัฒนาให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมสังคมและระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ ซึ่งถือเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ไม่ต้องการหาข้อยุติหรือผลสรุปว่าฝ่ายใดถูก-ฝ่ายใดผิด และไม่เน้นการลงโทษ แต่ถือว่าเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น ซึ่งมีผลให้สัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลถูกทำลาย และมีผลกระทบต่อความสงบสุขของชุมชน จะทำอย่างไรให้ทุกฝ่ายกลับมามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเท่าที่จะทำได้ และหยุดยังไม่ให้เกิดการกระทำผิดขึ้นอีก

องค์ประกอบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. การประชุมเจรจา ซึ่งมีหลายรูปแบบเช่น การประชุมกลุ่มครอบครัว การไกล่เกลี่ย การประชุมสร้างสัมพันธ์ภาพ และการพิจารณาโดยคณะกรรมการชุมชน เป็นต้น
2. การจัดทำข้อตกลง ระหว่างฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นผลจากข้อ 1 และบางครั้งอาจมีข้อเสนอของตัวแทนชุมชนด้วย
3. การชดใช้เยียวยาความเสียหายให้กับผู้เสียหายและผู้ได้รับผลกระทบหรือชุมชน รวมทั้งการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด
4. การเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของทั้งสองฝ่าย หรือร่วมดำเนินการให้เป็นไปตามข้อตกลง

การใช้โปรแกรมการทำงานบริการสังคมในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ในการชดใช้เยียวยา ความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย (Restitution) ทั้งในกรณีที่มีผู้เสียหายโดยตรงหรือกรณีที่ถือว่าชุมชนเป็นผู้เสียหาย เนื่องจากได้รับผลกระทบจากอาชญากรรม นอกจากการชดใช้ที่เป็นทรัพย์สินหรือตัวเงินแล้ว การให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคม (Community Service)

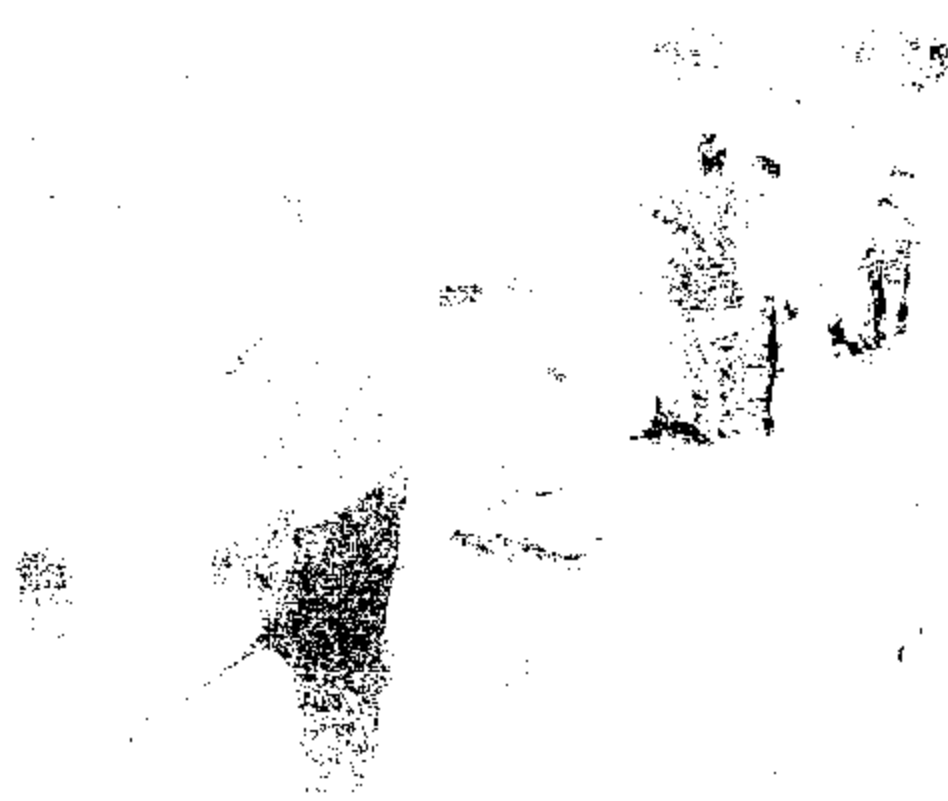
ถือเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลง หรือคำพิพากษา
 ที่ให้ผู้กระทำผิดได้ชดเชย ความเสียหาย
 (Repair the harm) อย่างเป็นทางการ
 อย่างไรก็ตาม การให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการ
 สังคมอันเป็นผลจากข้อตกลงจะมีวัตถุประสงค์
 ที่ต่างจากการใช้เป็นมาตรการแก้ไขฟื้นฟู
 โดยเป็นเงื่อนไขของการคุมความประพฤติ
 และการใช้เป็นมาตรการลงโทษ ซึ่งการดำเนิน

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในประเทศไทย ขณะนี้ในส่วนของกรมพินิจฯ สำหรับคดีที่มีการทำ
 ข้อตกลงกันได้ส่วนหนึ่งจะให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคมด้วย โดยมีทั้งการทำงานให้กับผู้เสียหาย
 โดยตรง เช่น การช่วยงานในร้านค้าที่ผู้กระทำผิดขโมยของ และการทำงานให้หน่วยงานที่ไม่แสวงหา
 ผลกำไร เช่น ช่วยงานในห้องสมุด ส่วนกรมคุมประพฤติในการทำข้อตกลงส่วนใหญ่ยังเป็นการชดใช้
 โดยตรงให้กับผู้เสียหาย

ในต่างประเทศการทำงานบริการสังคมที่เป็นผลมาจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
 จะมีวัตถุประสงค์หรือมุ่งให้ผู้กระทำผิดตระหนักว่าเป็นการทำงานเพื่อชดใช้ความเสียหาย ไม่ใช่การลงโทษ
 (Restorative Community Service as a personal obligation to make amends for the harm done)
 โดยลักษณะประเภทงานที่จัดให้ทำจะจัดให้สัมพันธ์กับการกระทำผิด และได้ชดใช้ความเสียหายตามที่
 ผู้เสียหายหรือสมาชิกชุมชนเห็นสมควร อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติบางประเทศ เช่น ออสเตรเลียตอนใต้
 พบว่า การจัดโปรแกรมการทำงานบริการสังคมให้สอดคล้องกับประเภทความผิดเป็นเรื่องค่อนข้างยาก
 ซึ่งอาจมีผลให้ผู้กระทำผิดรู้สึกว่าคุณลงโทษมากกว่าได้ชดเชยความเสียหาย และไม่ก่อให้เกิดความ
 สำนึกรับผิดชอบหรือการเห็นคุณค่าตนเองตามวัตถุประสงค์ของการทำงานบริการสังคมในกระบวนการ
 ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ในการจัดให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคม สามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานภาคเอกชน
 ที่ไม่แสวงหากำไร (Non-Profit Organizations) เช่น องค์กรด้านศาสนา และหน่วยงานของรัฐ
 เช่น สำนักงานคุมประพฤติ และหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม (Social Work
 Services in the Criminal Justice) ซึ่งการจัดโปรแกรมการทำงานบริการสังคมของประเทศ
 สหราชอาณาจักร ตามกฎหมาย (The Criminal Justice Act 1972) ศาลจะกำหนดให้เป็นเงื่อนไขหนึ่ง
 ของการคุมความประพฤติโดยหน่วยงานที่ดำเนินการจะเป็นสำนักงานคุมประพฤติ ซึ่งมีผู้ประสานงาน
 (Programme Coordinator) พิจารณาส่งต่อไปยังหน่วยงานภาคีต่างๆ ทั้งที่เป็นองค์กรการกุศลและ
 หน่วยงานของรัฐ เพื่อจัดให้ผู้กระทำผิดทำงานตามจำนวนชั่วโมงที่ศาลกำหนด อย่างไรก็ตามพบ
 ปัญหาว่าการทำงานบริการสังคมควรทำให้ผู้กระทำผิดรู้สึกว่าได้ชดเชยความเสียหายมากกว่า
 ถูกลงโทษ ดังนั้น จึงมีการแก้ไขกฎหมายใน ปี ค.ศ. 1982 ให้ศาลสามารถสั่งใช้มาตรการทำงาน
 บริการสังคมแยกเป็นมาตรการเฉพาะได้ (Sole sanction) ทั้งนี้เพื่อใช้ในวัตถุประสงค์เพื่อการชดเชย
 ความเสียหาย (reparation) สำหรับกรณีผู้เสียหายไม่ต้องการเผชิญหน้ากับผู้กระทำผิด หรือในคดีที่

ไม่มีผู้เสียหาย การทำงานบริการสังคมจะถูกใช้เพื่อเป็นโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟู (Alternative treatment) ดังนั้นจึงอาจทำให้เกิดความสับสนในการกำหนดให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคมในแต่ละวัตถุประสงค์ว่า ควรจะกำหนดประเภทลักษณะงานและจำนวนชั่วโมงการทำงานอย่างไรให้เหมาะสมและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริงแต่ละด้าน คือ เพื่อเป็นการลงโทษ เพื่อชดเชยความเสียหายหรือเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

ดังนั้นเพื่อให้การทำงานบริการสังคมในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์บรรลุเป้าหมายในการฟื้นฟูสัมพันธ์ภาพหรือการแก้ไขให้คืนดี (Restorative justice) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องชี้แจงทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ที่ให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคมให้ชัดเจน ว่าเป็นการทำให้ชุมชนเกิดความสงบสุข (Peace) โดยการชดเชยความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิด โดยการจัดให้ทำงานที่สอดคล้องกับประเภทและผลกระทบของความผิด ซึ่งจะแตกต่างจากการใช้ในวัตถุประสงค์เพื่อการแก้ไขฟื้นฟู โดยเป็นเงื่อนไขหรือโปรแกรมหนึ่งในการคุ้มครองประพฤติกึ่งมุ่งกำหนดประเภทงานหรือกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา (Needs) ของตัวผู้กระทำผิดมากกว่า

กล่าวโดยสรุป การกำหนดให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคมนั้นผู้รับผิดชอบการจัดหรือมอบหมายให้ทำงาน ซึ่งอาจเป็นพนักงานคุ้มครองประพฤติกึ่งสมาชิกของชุมชนจะต้องมีความชัดเจนในวัตถุประสงค์แต่ละด้านของการทำงานบริการสังคม และจะต้องชี้แจงทำความเข้าใจให้ผู้กระทำผิดยอมรับและพร้อมที่จะทำงานให้ครบตามจำนวนชั่วโมงที่กำหนด โดยประเภทงานที่จัดให้ทำ ควรพิจารณาให้มีความเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำงานบริการสังคมเพื่อชดเชยความเสียหายที่ได้ก่อขึ้นและเป็นผลลัพธ์มาจากข้อตกลงในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งมุ่งให้ผู้กระทำผิดเกิดความสำนึกรับผิดชอบและเห็นคุณค่าจากการทำงานนั้น การกำหนดรูปแบบ ประเภทกิจกรรม และสถานที่ทำงานที่สอดคล้องกับความผิด จะมีผลต่อความสำเร็จของการใช้วิธีการทำงานบริการสังคม ที่จะช่วยให้เกิดความสมานฉันท์ และเกิดสันติสุขภายในชุมชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

<http://www.restorativejustice.org/intro/tutorial/outcomes/communityservice>

<http://www.cjibc.org.rcs.htm>

http://www.cedoburlington.org/cjc/restorative_justice.htm

ปัจจุบันนี้ นอกจากกระบวนการยุติธรรมจะมีบทบาทสำคัญในการผดุงความยุติธรรมในสังคมแล้ว กระบวนการยุติธรรมยังหยิบยื่นโอกาสให้กับผู้กระทำผิดได้กลับตัวเป็นคนดี และสร้างประโยชน์ให้กับคนในสังคมอีกด้วย โดยแนวทางหนึ่งในการให้โอกาสดังกล่าว ก็คือ การทำงานบริการสังคม ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งศาลหรือพนักงานคุมประพฤติจะเป็นผู้กำหนดให้ผู้กระทำผิดได้ทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือผู้เสียหาย โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนภายใต้ความยินยอมหรือคำร้องขอของผู้กระทำผิดนอกจากผู้กระทำผิดจะได้ทำงานที่เป็นประโยชน์แล้ว ยังเป็นแนวทางการแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้กระทำผิดเกิดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคม อีกทั้งยังเป็นการชดเชยความเสียหายที่ก่อขึ้นอีกด้วย

ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปี แต่ไม่เกินสองปีก็ได้ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้กระทำผิดที่ต้องสูญเสียอิสรภาพและทำให้บุคคลในครอบครัวที่ผู้กระทำผิดดูแลต้องเดือดร้อนตามไปด้วย ที่สำคัญคือ รัฐก็ต้องรับภาระในการดูแลเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากกฎหมายกำหนดให้การกักขังต้องใช้สถานที่กักขังซึ่งมิใช่

การทำงานบริการสังคม **แทนค่าปรับ**

การทำงานบริการสังคม โดยทั่วไปแล้ว จะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อศาลพิพากษาลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยโทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ก่อน และกำหนดเงื่อนไขให้มีการคุมความประพฤติของผู้กระทำผิดพร้อมกันให้มีการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ในระหว่างการคุมประพฤติด้วย (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56)

อย่างไรก็ตาม หากกรณีที่ศาลพิพากษาปรับและผู้กระทำผิดไม่มีเงินชำระค่าปรับแล้ว ก็จะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ โดยถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน แต่ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้

เรือนจำ สถานีตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน โดยปัจจุบันมีสถานที่กักขังซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ อยู่เพียง 5 แห่ง ได้แก่ สถานีกักขังกลางจังหวัดปทุมธานี สถานีกักขังกลางจังหวัดตราด สถานีกักขังกลางจังหวัดร้อยเอ็ด สถานี

กักขังกลางจังหวัดลำปาง และสถานกักขังกลางจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนอีก 8 แห่งอยู่ระหว่างการก่อสร้าง สำหรับจังหวัดอื่นๆ ที่เดิมยังไม่มีสถานที่กักขัง ได้มีคำสั่งกระทรวงยุติธรรม กำหนดสถานกักขังในจังหวัดต่างๆ เป็นการชั่วคราวและมีการขอใช้สถานที่ควบคุมตัวเพื่อการตรวจพิสูจน์ตาม พ.ร.บ.ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 เป็นสถานที่กักขัง แต่ก็มีข้อสังเกตเกี่ยวกับความเหมาะสมในการใช้สถานที่ดังกล่าว

เพิ่มทางเลือก ให้อาสาสมัครช่วยคุมตัว

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญามีหลักการสำคัญประการหนึ่งคือ เพื่อแก้ไขให้ผู้นั้นสามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดี ดังนั้น โทษที่ผู้กระทำความผิดควรจะได้รับจึงต้องมีความเหมาะสมกับสภาพความผิด แต่ปรากฏว่าในปัจจุบันมีผู้ได้รับโทษปรับต้องถูกกักขังแทนค่าปรับเป็นจำนวนมากขึ้นซึ่งผู้รับโทษนั้นๆ ต้องสูญเสียอิสรภาพโดยไม่สมควร ทำให้บุคคลในครอบครัวต้องเดือดร้อนและรัฐต้องรับภาระในการดูแลเพิ่มมากขึ้น รัฐจึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ.2545 มาตรา 30/1 ปรับเปลี่ยนมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับเสียใหม่ คือการให้ผู้ต้องโทษปรับสามารถร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้อีกทางเลือกหนึ่ง

การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

มาตรา 30/1 มีหลักสำคัญว่า หากศาลพิพากษาปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท แล้วผู้กระทำความผิดซึ่งไม่ใช่นิติบุคคลและไม่มีเงินชำระค่าปรับ ผู้กระทำความผิดมีทางเลือกที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ อย่างไรก็ตาม การที่ศาลจะอนุญาตหรือไม่นั้น ศาลจะพิจารณาถึงฐานะการเงิน ประวัติส่วนตัว ครอบครัว สภาพแวดล้อมและสภาพความผิด รวมถึงประโยชน์ส่วนรวมที่เกิดจากการ

ทำงานบริการสังคม หากเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ โดยให้อยู่ภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริการสังคม การกุศลสาธารณะ หรือสาธารณประโยชน์ที่ยินยอมรับผิดชอบ และศาลอาจจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้กระทำความผิดปฏิบัติเพื่อแก้ไขฟื้นฟู ป้องกันไม่ให้ผู้นั้นกระทำความผิดซ้ำอีกก็ได้

ทั้งนี้ ในระหว่างการทำงาน หากผู้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับไม่ประสงค์ที่จะทำงานต่อไป อาจเขียนคำร้องขอเปลี่ยนเป็นรับโทษปรับโดยนำเงินมาชำระค่าปรับต่อศาล หรือกักขังแทนค่าปรับก็ได้ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้อง ให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วในอัตราวันละ 200 บาท

รูปแบบการทำงานบริการสังคม

■ แบบรายบุคคล หมายถึง การจัดให้ผู้กระทำความผิดแต่ละคนทำงานบริการสังคมตามความรู้ความสามารถ หรือการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย

จากหน่วยงานหรือชุมชน เช่น การสอนหนังสือ การสอนทักษะ การเล่นกีฬา การดูแลผู้ด้อยโอกาสรวมถึงการบริจาคโลหิต เป็นต้น

๓. **แบบกลุ่ม** หมายถึง การจัดให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคมร่วมกันเป็นกลุ่มที่ลักษณะงานต้องใช้คนจำนวนมาก หรือเป็นการทำงานร่วมกับคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมการยอมรับและความสัมพันธ์อันดีต่อไป

ประเภทงานบริการสังคม

● การพัฒนาหรือทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ เช่น วัด โรงเรียน สวนสาธารณะ สถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

● การปลูกและดูแลสวนป่า หรือสวนสาธารณะ

● การช่วยเหลือ ดูแล อำนวยความสะดวกหรือใช้ความบันเทิงแก่คนพิการ เด็กกำพร้า คนชรา ผู้ป่วย ในสถานสงเคราะห์หรือสถานพยาบาล

● การปลูกสร้าง ซ่อมแซมอาคารสถานที่ราชการ เช่น ช่างไม้ ช่างประปา ช่างไฟฟ้า และช่างสี เป็นต้น

● การเป็นผู้ฝึกสอนวิชาชีพต่างๆ

● กิจกรรมอื่น ๆ เช่น ทำงานในห้องสมุด การทาสีเครื่องหมายจราจร การบริจาคโลหิต เป็นต้น

ทั้งนี้การจัดให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคม จะพิจารณาจัดประเภทงาน หรือกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิด และสถานที่ที่เหมาะสม โดยอยู่ใกล้ที่พักอาศัยเพื่อความสะดวกในการเดินทางและให้ผู้กระทำผิดสามารถทำงานได้จนครบตามคำสั่งศาล

แนวปฏิบัติในการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน และแนวปฏิบัติในการให้ทำงาน

บริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ แทนค่าปรับและการเปลี่ยนสถานที่กักขัง พ.ศ. 2546 ไว้ดังนี้

๑. กำหนดให้ ทำงาน 2 ชั่วโมง ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน เป็นงานบริการสังคมที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือ ดูแล อำนวยความสะดวก หรือให้ความบันเทิงแก่คนพิการ คนชรา เด็กกำพร้าหรือผู้ป่วยในสถานสงเคราะห์หรือสถานพยาบาล งานวิชาการหรืองานบริการด้านการศึกษา เช่น การสอนหนังสือ การค้นคว้าวิจัย แปลเอกสาร เป็นต้น

๒. กำหนดให้ ทำงาน 3 ชั่วโมง ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน เป็นงานบริการสังคมที่เกี่ยวกับงานวิชาชีพ งานช่างฝีมือหรืองานที่ต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญ เช่น งานช่างฝีมือ เครื่องยนต์ ก่อสร้าง คอมพิวเตอร์ หรือวิชาชีพอย่างอื่น เป็นต้น

๓. กำหนดให้ทำงาน 4 ชั่วโมง ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน เป็นการทำงานบริการสังคมประเภท

อื่นที่ไม่ต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรืองานอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ เช่น งานพัฒนาสถานที่สาธารณะต่างๆ งานจราจร เป็นต้น

ประโยชน์อันมหากาฬ

ผลจากการให้โอกาสผู้กระทำผิดที่ไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ สามารถทำงานบริการสังคมแทนการต้องโทษกักขังได้นั้น ทำให้ผู้กระทำผิดได้รับการปล่อยตัวเป็นอิสระ สามารถกลับไปอยู่บ้านได้โดยไม่ต้องถูกกักขัง สามารถดำเนินชีวิตหรือประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัวได้ตามปกติ นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกวินัย ความรับผิดชอบ ทักษะ ประสิทธิภาพในการทำงานและผลการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมก็จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจด้วย ส่วนชุมชนและสังคม ก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมมากยิ่งขึ้น เช่น การเข้ามาเป็นหน่วยงานภาคีในการให้ความร่วมมือเป็นสถานที่ที่ผู้กระทำผิดเข้าไปทำงานบริการสังคม หรือรับเป็นผู้ดูแลการทำงานบริการสังคม และชุมชน/สังคม ยังได้ประโยชน์จากงานที่ผู้กระทำผิดทำด้วย สำหรับรัฐเองก็ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสร้างสถานที่กักขังหรือค่าใช้จ่ายในการควบคุมที่สำคัญคือ สังคมได้รับประโยชน์จากผลของการทำงานบริการสังคม พร้อมๆ ไปด้วยกับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมทำให้ผู้กระทำผิดไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก อันเป็นภารกิจหลักของกรมคุมประพฤติที่มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเพื่อคืนคนดีสู่สังคมนั่นเอง

สำนักวิชาการ ให้การบริการทางวิชาการ

๑. ณ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ ให้บริการในวันและเวลาราชการ
  - กลุ่มงานบริการวิชาการ ๑ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๒ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘-๕๙
ด้านการเมืองการปกครอง ความมั่นคง การทหาร การยุติธรรม กฎหมายระหว่างประเทศ
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อนุญาโตตุลาการ ทรัพย์สินทางปัญญา
  - กลุ่มงานบริการวิชาการ ๒ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๑ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘-๕๙
ด้านเศรษฐกิจ พาณิชยกรรม การเงิน การคลัง การธนาคาร การลงทุน งบประมาณ ประกันภัย
อุตสาหกรรม คมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเกษตรและสหกรณ์
  - กลุ่มงานบริการวิชาการ ๓ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘-๕๙
ด้านสังคม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม แรงงานและสวัสดิการสังคม เด็ก สตรี
การสาธารณสุข การท่องเที่ยว การกีฬา วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม การพลังงาน
๒. ณ จุดบริการสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ (E-knowledge Services) อาคารรัฐสภา ๑ ชั้น ๓
ให้บริการในวันและเวลาราชการ สำหรับวันประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้บริการถึงเวลา ๑๙.๓๐ น.
โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๑๘๗๗ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๑๘๗๘

พิมพ์ที่สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ออกแบบปกโดย น.ส.รติมา ศารทะประภา